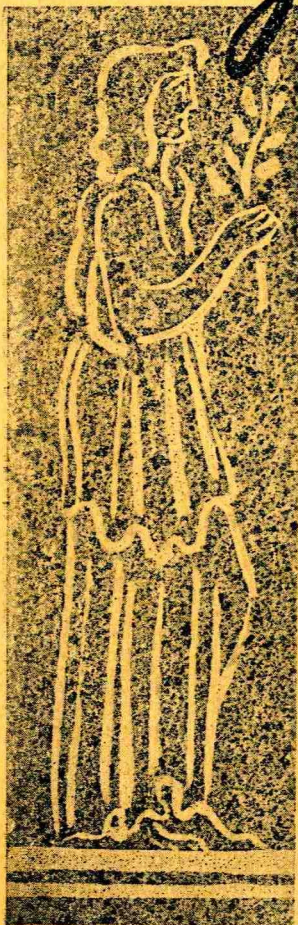

Θεωρητικὴ πρόγραμμα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1] Ἡ Κενταυρίς Ντ' Ἐρεντιὰ—'Απόδοση Χ. Τσαπάλα.
- 2] Οἱ Ροπές τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας μέσα στο πλαίσιο
[τῆς μεταπολεμικῆς ζωῆς—Φ. Γιοφύλλη.
- 3] Ἐπίκληση ψυχῶν—Τασίας Ἀδάμ.
- 4] Ἱστορία τοῦ χωριοῦ—Τάκη Κρόκιου.
- 5] Τὰ Μαλλιά—Γ. Κ. Ζωγραφάκη.
- 6] Τρεῖς (Διήγημα)—Κατίνας Σιδερῆ.
- 7] Κι' ὅταν 'σένα ἐγνώρισα—Τώνη Πάλτσου-Λαρισαίου.
- 8] Λαϊκὲς Βιβλιοθῆκες καὶ Πνευματικὴ πρόοδος—Α. Βογιατζῆ.
- 9] Λαϊκὰ τραγούδια τοῦ Γ. Μ.
- 10] Δὲν ξανάπαιξε ἡ Φανίτσα—Θάνου Κλώνη.
- 11] Κάθε τι δικό σου—Τάκη Δόξα.
- 12] Λογοτεχνικὲς Μελέτες—Γιάγκου Ἀργυροπούλου.
- 13] Πικρὸ Ἐλεγεῖο—Γ. Ἀηδονοπούλου.
- 14] ANIMA DOLENS—Κ. Κορόροβιτς.
- 15] Μ' ἐσᾶς Ἀλητες—Τάκη Δόξα.
- 16] Τὸ δημοκλήσι—Θρόη—Μίμ.
- 17] Εἰς τὸν Ἰπτόδρομον τῆς Λαρίσης—Δ. Χατζηγιάννη.
- 18] Πνευματικὴ κίνηση στὴ Καρδίτσα.
- 19] Ἡ Θεσσαλικὴ Πνευματικὴ ζωή.
- 20] Ἐκδόσεις κ. λ. π.

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΝ
ΟΜΙΛΟΝ ΔΙΑΝΘΟΥΜΕΝΟΝ Ἐ
ΦΙΛΟΤΕΧΝΩΝ ΛΑΡΙΣΗΣ

ΤΕΝΧΟΣ

ΑΠΡΙΛΗΣ 1935

4

“ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,”

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ - ΤΕΧΝΕΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ ΑΠ’ ΤΟΝ

«ΟΜΙΛΟ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΩΝ & ΦΙΛΟΤΕΧΝΩΝ ΛΑΡΙΣΗΣ»

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ: ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΧΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γραφεία: Στοά Παλάκα Ἶριθ. 2

Διεύθυνση: «ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» Λάρισα

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Ἶτησία δρ. 75 Ἶξάμηνος δρ. 40 Ἶμερικῆς Δολ. 2 Ἶξωτερικοῦ Γαλ. Φράγ. 30

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ: Ἶλόκληρη σελίδα Δρ. 1000 τὸ χρόνο, τελευταία σελίδα ἔξωφύλλου Δρ. 2500,
ἢ λοιπές κατὰ συμφωνία

Καλλιτεχνική ἐπίβλεψη: κ. ΑΝΤ. ΝΙΚΟΥΛΗ

“ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΥΛΛΑ,”

Μηνιαῖο Περιοδικό: Λογοτεχνία, Ἶπιστήμες, Πολιτική. Ἶκλεκτοὶ Συνεργάτες του τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης.

Διευθυντής:

Ο ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΪΓΑΝΟΣ

Γραφεία: Καρόρη 13α’ — Ἀθήναι.

“ΕΚΔΡΟΜΙΚΑ,”

Μηνιαῖο Τουριστικὸ Περιοδικὸ ἐκδιδόμενο πρὸ ἑπτὰ χρόνων. Κυκλοφόρησε τὸ 70ο τεῦχος μὲ πλοῦτο φυσιολατρικῆς ὕλης καὶ πλουσία εἰκονογράφηση.

Διευθυντής:

ΚΛΕΟΒ. ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

Γραφεία: Κοραῆ 7— Ἀθήναι.

ΣΗΜ. Ὅλοι οἱ καλοὶ φίλοι ποὺ ἐκτιμοῦν καὶ ἀγαποῦν τὴ μεγάλη μας προσπάθεια, ἔχοντας ὕπ’ ὄψει τους τίς μεγάλες θυσίες στὶς ὁποῖες ὑποβαλλόμεσθε, παρακαλοῦνται θερμὰ νὰ ἐμβάσουν τίς συνδρομές τους.

ΤΑ «ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΕΚΔΟΣΗ: Κ. ΤΟΥΦΕΞΗ-ΛΑΡΙΣΑ

‘ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Χρόνος Α΄. Τεῦχος 4 | Λάρισα 1η Ἶπρίλη 1935 | Τιμὴ Δραχ. 8

Ζοζὲ Μαριά ντ’ Ἶρεντιὰ

Ἶπόδοση ΧΡ. ΤΣΑΠΑΛΑ

Η ΚΕΝΤΑΥΡΙΣ

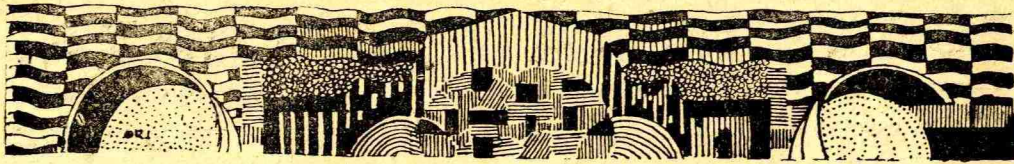
Ἶλλοτε ἀνάμεσα δασῶν, χειμάρρων, λαγκαδιῶν καὶ βράχων τὸ ὑπερήφανο κοπάδι τῶν Κενταύρων ἄμετρο ἔπλάλα· ἀπάνω τους ὁ ἥλιος καὶ τῶν σκιῶν τὸ πλῆθος ἐπαιχνίδιζε· τὸ τάραγμα τῶν γαύρων

χαιτῶν τους ἀνακάτωναν μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά μας· τὸ καλοκαίρι πιά ἄδικα τὴ χλόη του τὴ φουντώνει· τῆνε πατοῦμε μόνες μας· εἶναι ἔρημη ἡ σπηλιά μας ποὺ οἱ θάμνοι τὴ σκεπάζουνε· καὶ ὡς ἡ νυχτιὰ κορώνει

νὰ ἀνατριχιάζω στὴ φωνὴ ποὺ ἀφίνουν ἀπὸ πέρα τὰ ἄτια ἀρχινῶ· γιατί ἡ φυλὴ, ποὺ μέρα ὡς μέρα σβιέται, τῶν γιῶν τῶν καταπληχτικῶν, ποὺ ἐπέταξε ἡ μητέρα Νεφέλη μᾶς ἀπαρατᾶ καὶ σαστιστὴ ἀμολιέται

κατοπινὰ τῆς γυναικός· γιὰ χάρη τοῦ ἔρωτός μας ποὺ ἐχάθηκε ξεπέφτουμε σὲ ἀχούς μὲ ἀτιῶν ποὺ μοιάζουν. Χλιμιντρισιμὸς εἶναι ἡ κραυγὴ ποὺ μᾶς ἀρπᾶ καὶ ἐντὸς μας οἱ πόθοι μόνο τὸ ἄλογο γρικοῦνε καὶ ἀγκαλιάζουν!

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΟΙ ΡΟΠΕΣ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Η ΘΕΩΡΙΑ του περιβάλλοντος που μᾶς ἔρχεται πρῶτα ἀπὸ τὸν Δαρβινισμό κι' ἔπειτα ἀπὸ τοὺς αἰσθητικούς μελετητὲς τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς, δὲν μπορεῖ καὶ σήμερα νᾶναι ἄσχετη καὶ χωρὶς ἐφαρμογὴ καὶ στὴ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία. Ὁ καιρὸς καὶ ὁ τόπος, τὰ γύρω, αὐτὸ τὸ «ἀναπόφευκτο» περιβάλλον, ποτίζουν τὴν τέχνη καὶ τὴν λογοτεχνία καὶ ἀφίνουν ζωηρότατα τὰ χνάρια τοὺς μέσα στὴν παραγωγὴ τῶν καλλιτεχνικῶν καὶ διανοητικῶν προϊόντων. Ὅσο κι' ἂν ἀντιστέκεται, χωρὶς ἐπιτυχία τις περισσότερες φορές, ἡ ἀπολογία τῆς καθαρῆς τέχνης, τὸ περιβάλλον, τὰ ζητήματα καὶ τὰ πράγματα, ποὺ κινοῦνται γύρω μας ἐπηρρεάζουν τὰ ἔργα μας. Ἀκόμα καὶ στοὺς καλλιτέχνες ποὺς ἀρχίζουν μὲ τὸ ἀξίωμα «Ἡ Τέχνη γιὰ τὴν Τέχνη» ἀνεπαίσθητα ἢ περικυκλωσιὰ τοὺς μπαίνει στὰ ἔργα τους. Κι' ὅταν ἀποφεύγουν τὸ «θέμα», κι' ὅταν θέλουν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ γύρω τους προβλήματα οἱ καλλιτέχνες, δὲν μποροῦν νὰ ξεγράψουν καὶ νὰ σβύσουν τὴν ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντός τους. Θὰ μπῆ κι' αὐτὸ μέσα στὴν ἐργασία τους.

Δὲν εἶναι ζήτημα πῶς ἡ μεταπολεμικὴ ζωὴ καὶ στὴν Εὐρώπῃ ἀλάκερη, καὶ στὴν Ἑλλάδα εἰδικώτε-

ρα, διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν προπολεμικὴ. Ἡ παρένθεση τοῦ πολέμου ἐχώρισε τὴ ζωὴ μας σὲ δυὸ ξεχωριστὰ στάδια. Καὶ ἡ σκέψη μας καὶ οἱ τρόποι τῆς ζωῆς μας ἄλλαξαν. Βέβαια δὲν μιλοῦμε γιὰ τοὺς λίγους, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς στενῆς διανοητικῆς ζωῆς. Πέρνουμε τὸ σύνολο. Καὶ βλέπουμε πῶς ἡ ζωὴ του ἔχει πάρη ἄλλη μορφή. Στὴν ἀντίληψη τῶν ἠθῶν, τῶν βασικῶν ιδεῶν τῆς κοινωνίας, τῆς πατρίδας, τῶν γενικῶν καθηκόντων καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα ὁ μεταπολεμικὸς ἄνθρωπος τῆς Ἑλλάδας ἔχει πάρη ἕνα νέο δρόμο. Αὐτὸ εἶναι βέβαιο ἢ ἔξω ἀπὸ κάθε ἀμφισβήτηση.

Ἀλλάξε λοιπὸν ἔτσι καὶ τὸ περιβάλλον τοῦ λογοτέχνη δημιουργοῦ. Γύρω του οἱ ἄνθρωποι σκέπτονται ἄλλιῶς, ἐνεργοῦν ἄλλιῶς, ζοῦν ἄλλιῶς. Ἡ μεταπολεμικὴ ζωὴ κλείνει τῶρα μέσα τῆς στοιχεῖα καὶ ἐπιδράσεις, ποὺ ὁ λογοτέχνης δὲν μπορεῖ νὰν τ' ἀποφύγει. Τὸ μεταπολεμικὸ περιβάλλον τοῦ θέτει νέα προβλήματα καὶ τοῦ προετοιμάζει νέες λύσεις. Καὶ μέσα στὸ πλαίσιο αὐτὸ μοιραία—μᾶλλον ἀναγκαία—ὁ λογοτέχνης ἐνεργεῖ καὶ δημιουργεῖ ἐργασία ἐπηρρεασμένη ἀπὸ τις σύγχρονες ἀντιλήψεις, ἀπὸ τὰ σύγχρονα προβλή-

ματα ἀπὸ τὸ χαρακτῆρα τῆς νέας ζωῆς, τῆς μεταπολεμικῆς.

* *

Ἡ μεταπολεμικὴ ζωὴ ἀνάγκασε λοιπὸν τὴ λογοτεχνία μας, στὸ πιὸ δυνατὸ καὶ συγχρονισμένο μέρος δηλαδή, νὰ τραβήξῃ σὲ νέο δρόμο. Τὰ θέματα καὶ τὰ προβλήματα ἄλλαξαν, μὰ καὶ ἡ μορφή ἐπηρρεάστηκε κ' ἐπηρρεάζεται ἀπὸ τὰ γύρω γεγονότα καὶ φαινόμενα.

Κι' ἄς ἰδοῦμε τῶρα τὰ θέματα καὶ τὰ προβλήματα ποὺ ἐμφανίζονται οἱ νέες ροπὲς τῆς λογοτεχνίας μας.

Ὡς τὸ 1914 καὶ ἀκόμα ἀργότερα, ἡ λογοτεχνία μας στὰ θέματά της καὶ στὰ προβλήματά της ἀκολουθοῦσε τὴν ἐποχὴ της. Ἦταν μάλιστα καὶ λίγο πίσω. Ἡ ποίηση εἶχε τις λυρικές πνοές της γεμάτες μ' ἐρωτισμὸ καὶ τις γενικώτερες; σκλάβες στὸν ἀγνὸ πατριωτισμὸ, ἢ στὴν κάπως πλατύτερη στὴ μορφή «Ἑλληνολατρεία». Λίγο παλαιότερα ἐθριάμβευεν ἡ «Προγονολατρεία», ἡ δοξολογία καὶ τὸ λιβάνισμα τῶν εἰδώλων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Πρὶν προφτάξῃ νὰ ξετινάξῃ ἄγρια τὴν «Προγονολατρείαν» ὁ Μαρινέττι καὶ ὁ «Φουτουρισμός» του τὴν ἐξετίναξε στὸν τόπο μας ὁ Ἀντρέας Καρκαβίτσας μὲ τὸν «Ἀρχαιολόγο» κ' ἔπειτα ὁ Δημ. Ταγκόπουλος στὸ «Νουμᾶ». Ἐχτυποῦσαν τότε τὴν νεκρὴ λατρεία τῶν ἀρχαίων προγόνων μας γιὰ νὰ σπρώξουν τὸ Ἔθνος σὲ νέα σύγχρονη δράση. Ἔτσι καὶ τὸ χτύπημα τῆς «Προγονολατρείας» καὶ τῆς «Προγονοπληξίας» ἦταν μιὰ μορφή πατριωτισμοῦ. Κι' αὐτὸς ὁ πατριωτισμὸς μὲ νέες τάσεις, μὲ νέα ὄρμη ἦρθε νὰ κυριαρχήσῃ μὲ τὸν Κωστῆ Παλαμᾶ καὶ μὲ τὸν Ἄγγελο Σικελιανὸ καὶ μ' ἄλλους ποιητὰς τῆς ἐποχῆς τοῦ 1910 ὡς τοῦ 1920. Παράλληλα μὲ τὴ νεόμορφη αὐτὴ πατριωτικὴ ποίηση, ὁ λυρι-

σμός μὲ τὸν ἐρωτισμὸ του ἢ τὸ ἐλεγειακὸ του χρῶμα ἔπερνε μιὰ μορφή ποὺ καλλιεργημένη, μέσα πάντα στὰ γνωστὰ καλούπια, στὶς τεχνικὲς φόρμες ποὺ μᾶς ἔδωσεν ἡ δημοτικὴ ποίηση καὶ ὁ λυρισμὸς τῆς Δύσης.

Μὰ, χωρὶς ἀμφιβολία, ἀπὸ τὸ 1914 ἢ ἔπειτα καὶ προπάντων ἀπὸ τὸ 1922 καὶ μπρός, δηλαδή μετὰ τὸ ὀριστικὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ νέες ροπὲς, νέες τάσεις, νέες ἰδεολογικὲς καὶ μορφολογικὲς κατευθύνσεις ἐπεκράτησαν στὴ λογοτεχνικὴ μας παραγωγή.

Οἱ νέες αὐτὲς ροπὲς πρέπει νὰ χωριστοῦν σὲ ἰδεολογικὲς καὶ σὲ μορφολογικὲς, γιατί ἡ λογοτεχνία, ὅπως καὶ ἡ Τέχνη γενικά, χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴ φόρμα κι' ἀπὸ τὸ περιεχόμενο. Ἔτσι ἡ φόρμα πῆρε νέες ἐξελίξεις καὶ ἡ ἰδεολογία, τὸ πνεῦμα τὸ ἐσώτερο τῆς λογοτεχνικῆς δημιουργίας ἄλλαξε στὰ πιὸ πολλὰ δημιουργήματα. Αὐτὸ εἶναι φανερὸ πιά καὶ μὲ τὴν πιὸ ῥηχὴ ματιὰ.

* *

Μετὰ τὸν μεγάλο πόλεμο, καὶ στὴν Πατρίδα μας ὅπως κ' ἔξω ξεκαθαρίστηκε ἡ μορφή τῶν μεγάλων κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν προβλημάτων. Καὶ ἡ λογοτεχνία δὲν μπόρεσε νὰ σταθῇ μπροστὰ σ' αὐτὰ ἀδιάφορη. Ἡ ἀντίσταση, ἡ ἀντίδραση, ἡ συντηρητικὴ λογοτεχνικὴ προσπάθεια ἔπαιξαν βέβαια τὸ μέρος της. Κι' ἔτσι ἡ μεταπολεμικὴ μας λογοτεχνία ἔδωσε φανερά πιά δυὸ γενικὲς, κλασσικὲς νὰ ποῦμε, ροπὲς: Τὴν σοσιαλιστικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὰ ἀπελευθερωτικὴ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ τὴν συντηρητικὴ καὶ ἀναπεταχτικὴ; μέσα στὰ παλιὰ δεδομένα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Προχώρημα τολμηρὸ ἀπὸ δῶ, ἄρνηση καὶ συγκράτημα ἀπὸ κεῖ.

Αὐτὴ τὴ διπλὴ μορφή τῆς λογο-

τεχνίας μας, αυτό το χάρισμα δυο τάξεων στην παραγωγή μας την εύρηκαν πολύ καθαρά και την ξεχώρισαν και πολλοί μας λογοτέχνες. Κι' αν εξαιρέσουμε τους χαώδεις και γενικά άρνητές, σαν τον μακαρίτη Φώτο Πολίτη, όλοι έβλεπαν από χρόνια δυο τάσεις αποσχιζόμενες κανονικά και φυσιολογικά. Κάποιος μάλιστα τις χαρακτήρισε τις τάσεις αυτές με τα όνόματα της προόδου και της παρακμής. Η παρακμή ή η «ντεκαντάνς» του καιρού μας είναι βέβαια ή προσήλωσή στις παλιές ιδέες και μορφές, ή όποια όμως είναι γεμάτη άμφιβολίες, αδυναμίες και ψυχικές έκφυλισεις. Αντίθετα ή «πρόοδος» είναι ή πρωτόγονη ίσως, μάζωρη ή ροπή προς μία έ-

Ο ποιητής μας κ. Κωστής Παλαμάς

νέργεια σοσιαλιστική και ανθρωπιστική, που αρχίζει από την γενικότητα της ανθρώπινης ισότητας και φτάνει εις τον φορμαρισμένο κομμουνισμό.

Βέβαια δέν πρόκειται ή λογοτεχνία να κάμη διδασκαλία κοινωνική, ούτε προπαγάνδα πολιτική. Ωστόσο οι ζωντανές ιδέες, που γιομίζουν την άτμόσφαιρά μας μπή-

καν και μέσα σ' αυτή. Αυτό είναι φανερό. Και έτσι από τον πόλεμο κ' εμπρός έχουμε μια τελματωμένη ντεκαντάνς και μια ποίηση αναγεννητική.

Ασχετα με προηγούμενες συγκρούσεις μιας ποίησης συντηρητικής με την αρχή μιας επαναστατικής ποίησης, από το 1922 ξέσπασε

το χάρισμα αυτό έξ' άφορμής μιας μονομαχίας μεταξύ Κωστή Παλαμά και Κώστα Βάρναλη.

Ενώ ακόμα ήταν φρέσκια ή Μικρασιατική καταστροφή ή έλεεινό δηλαδή τέλος των πολέμων μας, ό πατριωτικός ποιητής Κ. Παλαμάς, άφοδ ύμνησε τους Συμμάχους, τους πολέμους μας στή Μικρασία, κάθε πατριωτική και μιλι-

προσπάθεια, φάνηκε ξαφνικά με το ποίημα «οί λύκοι». Το ποίημα αυτό ήταν μια φωνή κινδύνου και ένα σάλπισμα για ξανασύνταξη μετά την καταστροφή.

Μ' αυτό ό ποιητής του πατριωτισμού και του άστισμού, σαν άλλος Τυρταίος, έδειχνε με τη λύρα κάποια σωτηρία του άστισμού και των ιδανικών του. Με τη λύρα έδειχνε το δρόμο του ξεκαθαρίσμα-

τος για να βαδίσουν όλα στο χαμό. Το ποίημα αυτό έκαμε μεγάλην αίσθηση τότε.

Μά σαν απάντηση σ' αυτό ήρθε άμέσως κατόπι στο περιοδικό «Μούσα» το ποίημα του Κώστα Βάρναλη «Λευτεριά» μ' ένα μοτίβο από ποίημα του Παλαμά: «Λύκοι-μπολσεβίκοι»... Μ' αυτό ό Βάρναλης, μ' όλη τη λυρική του όρμη αντίταθηκε στο Παλαμικό κήρυγμα και έδωσε ξεκαθαρισμένο το νέο σύμβολο του κοινωνικού λυτρωμού με τη σοσιαλιστική επανάσταση. Το ποίημα τελείωνεν έτσι:

Αντάρα από τη γής ύψώθη ή αύγη στον ου-
ρανόν αντίγρα
άκουσα να βαροδν σπαθιά,
πελέια και λαστοί πηχτό ποτάμι φούσκωνε
[αίμάτου,
ή Πολιτεία σωριάζονταν βαρειά.

Μέσα σε φλόγες και καπνούς, ανάμαλη είδα
[να ξετρέχη
τους Άνομους γιγάντια ή Δίκη
ξάφνου του σάλαγου κοπή γέλια με φτάσανε
[στριγγά;
σπαράζαν τους μικρούς Ποιητές οι Λύκοι.

Κι' από τότε ό ποιητής Βάρναλης, που τρία χρόνια πριν στο ποίημά του «Προσκυνητής» ήταν ένας συντηρητικός πατριώτης, γίνηκε επαναστάτης. Μπήκε στή σειρά των ξένων μεταπολεμικών σοσιαλιστών ποιητών.

Μά ήταν καιρός να γίνη αυτή ή μεταβολή!

Κ' έτσι λίγο κατόπι αρχίζουν ποιητές και λογοτέχνες ως τότε συντηρητικοί ή χωρίς κεντρικές και κατασταλαγμένες ιδέες ν' ακολουθούν το παράδειγμα του Βάρναλη ή να έρχονται προς τη σοσιαλιστική ιδεολογία χωρίς να έχουν το παράδειγμα αυτό για οδηγό. Ο Βάρναλης τον ίδιο χρόνο 1922, βγάζει και το «Φως που καίει», όπου το επαναστατικό του κήρυγμα είναι καθαρό και γενναίο. Μά μαζί του και λίγο κατόπι ακολουθούν την ίδια γραμμή λογοτέχνες άρκετοι και διαλεχτοί: ό Κώ-

στας Παρορίτης, ό Ν. Κατηφόρης, ό Π. Πικρός και κατόπιν ό Νίκος Καρβούνης. Κι' αυτούς ακολουθούν πολλοί άλλοι νεώτεροι και με πιο αδύνατο ταλέντο και με λιγότερο αξιόλογη τέχνη και τεχνική.

Ωστόσο έτσι γεννιέται πιά και στην Ελλάδα, μέσα σ' αυτά τα τελευταία δέκα—δώδεκα χρόνια, μια ροπή της λογοτεχνίας μας καθαρά ανθρωπιστική και σοσιαλιστική. Δέν της δίνουμε το χαρακτήρισμα της κομμουνιστικής και μπολσεβιστικής, μά και πιο χαρακτήρα πλατύτερα ανθρώπινο, όπως κ' έχει. Θέλουμε την πλατειάν αυτή ροπή να την χωρίσουμε από τις κατά παραγγελίαν κομμουνιστικές ίκματογραφίες των άτεχνων και άψυχων μιμητών. Αυτές δέν τις θεωρούμε τέχνη.

Παράλληλα μέσα στα ίδια χρόνια οι συντηρητικοί ποιητές έδειξαν άρκετά νέα δείγματα της Τέχνης τους. Χωρίς αυτά να είναι αξία περιφρόνησης από άποψη Τεχνική, δείχνουν όλη τη μορφή και το χαρακτήρα μιας παρακμής. Τα θέματα τους δέν εμπνέουν πιά ούτε τους ίδιους για τα μεγάλα έργα. Ωστόσο μερικά τέτοια δείγματα είναι αξιόλογα. Κι' ό Παλαμάς, κι' ό Μαλακάσης κι' ό Πορφύρας εξακολουθήσαν να παράγουν τέτοια δείγματα. Και πλάι σ' αυτούς ό πειό κλασικός αντιπρόσωπος της παρακμής: ό είρωνικός και χιουμοριστής της ντεκαντάνς Καβάφης...

Κι' ή έλλειψη κάθε νέας ίκμάδας έχει άποξηράνη πιά τη λογοτεχνία την σταματημένη σε άπελπιστικό σημείο. Ο Παλαμάς παράγει πιά ποιήματα, που δέν τα έμψυχώνει καμμιά σταθερή πίστη. Έγινεν ό πειό παρηκμασμένος μέσα στην παρακμή. Φαντάζει σαν να μην έχει πιά τίποτε να μάς πη. Και γράφει ποιήματα σαν αυτό

πού έδημοσίευσε τώρα τελευταία σέ μιá έφημερίδα :

«Σάν τήν γυναίκα τή λατρευτή ν' αγαπᾶς πρέπει καί τόν ποιητή. Κι' ή ώραία γυναίκα κι' ή θεία στροφή ζούνε, σέ ζούνε μέ τή μορφή.

*Απάνω από τού κόσμου βλέπω τά λυπητερά νά ύψώνεται — πῶς νά τὸ πῶ τὸ δοξολόγημά σου;—
Νά ύψώνεται βλέπω τῶν θείων όνειρων ή χαρά
καί τῶν πραγμάτων. 'Η χαρά τῶν κόσμων. 'Η [χαρά σου.»

Φτάνει πιά ή συντηρητική ποίηση τής παρακμής σέ κάποια όρια κενότητας καί τιποτολογίας... Δέν έχει νά πῆ τίποτε γενναίο, τίποτε πού νά μπορῆ νά γιομίση τις καρδιές καί νά συγκινήση...

*Έχει τάχα ή συντηρητική ποίηση ανάγκη από νέα ιδανικά ή έχει παρακμάση ως Τέχνη :

Μά βέβαια καί τή νέα ροπή πρὸς τὰ σοσιαλιστικά ιδανικά δέν πρέπει νά τήν δεχτοῦμε γενικά σάν μιá Τέχνη γεμάτη καί άξια νά δοξασθῆ όλόκληρη. Παρουσιάζει καί έργα μέ άξία πραγματική, μά καί πλήθος ίκματογραφίες καταγεινομένες σύμφωνα μέ ένα πρόγραμμά κ' ένα σύνθημα... Καί βέβαια αυτό δέν είναι τέχνη.

* *

Εϊδικώτερα γιά τήν μεταπολεμική τεχνική στή λογοτεχνία μας έχουμε νά κάμουμε κάποιες άλλες παρατηρήσεις.

Στή μορφική τής λυρικής μας ποιήσεως ό Παλαμάς εΐχει κάμη από τὸ 1890 καί μπρὸς μερικούς άξιόλογους νεωτερισμούς. 'Ωστόσο ή ανάγκη μιás γενναιότερης ανανέωσης έγινε φανερή από τή στιγμή πού ό Φουτουρισμός άρχισε νά κινή τὰ λιμνασμένα νερά τής φιλολογίας τής Δυτικής Εύρώπης. Μάλιστα ό Παλαμάς μέ τις δημιουργίες τις παράλληλες πρὸς τὰ έργα του Βεράρη; ή του Ντ' Αννού-

τσιο, έπίστευε πῶς έδινε νέες μορφές καί ροπές. 'Η ανάγκη τής μεταβολής ήταν πιὸ μεγάλη. 'Επρεπε νά γίνη ριζικότερη.

*Από τὸ 1910 τὸ νόησα αυτό καί μέσα σ' ένα τυπογραφείο έσύνθεσα τήν «'Ηδονή τής μηχανής», τὸ ποίημα πού κατόπι παρουσιάστηκε στήν Αΐγυπτο σάν ύπόδειγμα τής πρώτης Φουτουριστικής ποίησης στήν Ελλάδα. Δέν ξέρω αν αυτό μπορεί νάταν Φουτουρισμός. 'Ωστόσο από τὸ 1916, πού έδωσα τις «Καινούργιες τερτσίνες», έδωσα μιá νέα κατεύθυνση στο λυρισμό μας. 'Ανανέωσα τὰ θέματα. 'Επετάξαμε τὰ φεγγάρια καί τὰ λουλουδάκια καί πήραμε θέματα πού συγκινούσαν πιὸ πολύ τή σύγχρονη ζωή. Νεύρα, άλκοολισμοί, βίαια πάθη, έρωτες φευγαλέοι, άρρώστειες παράξενες, ψυχολογίες νέες, μηχανικές έnergίες, καρδιακές παθήσεις, τόσα καί τόσα νέα καί συγκινητικά θέματα μπήκανε στήν ποιήσή μας. Οί κατόηθοι, οί έγωϊστές, οί παλαιοί καί αποσυνθεμένοι μάς ρίχτηκαν. 'Ωστόσο οί νέες αυτές τεχνικές ροπές έπεβλήθηκαν. Προπάντων στήν μεταπολεμική μας έποχή.

Καί δέν είναι άγνωστο πῶς άπ' αυτή μας τήν προσπάθεια καί άπ' αυτή τή λυρική έπιτυχία, έβγήκαν ό Καρυωτάκης, ό Νίκος Μπουφίδης, ό 'Εμμανουήλ, ό Καβαδίας μέ τὰ «Μαραμπόν» μέ μιá γερή ποιητική φλέβα.

Κ' είναι άξιοσημείωτο πῶς οί ποιητές αυτοί μέ τήν ξανανεωμένη τεχνική, αυτοί οί «μοντέρνοι» μέ τήν νέα αΐθηση τής ζωής καί του λυρισμού, στέκονται καί στὰ θέματά τους κοντά στον άνθρωπιστικό δρόμο του σοσιαλισμού. 'Αγαπούν τόν άνθρωπο γιά νά τόν άνυψώσουν καί οικτίρουν τήν κακία καί τήν στασιμότητα...

Παρουσιάζει κ' ή νέα τεχνική

στο βάθος της μιá νέα καί συγχρονισμένη ιδεολογία.

* *

Πρέπει νά κάμουμε στο σημείωμα αυτό λόγο καί γιά τὰ «πολεμικά» λεγόμενα λογοτεχνήματα. Δηλαδή γιά τὰ άντιμιλιταριστικά. Τέτοια έφάνηκαν μερικά καί στήν 'Ελλάδα έπειτα από τόν πόλεμο.

*'Οπως στήν Γερμανία έφάνηκε ό Ε. Ρεμάρκ μέ τὸ «τίποτε νεώτερο από τὸ Δυτικό μέτωπο», ό Ρ. Σέρτφστ ήν 'Αγγλία, ό Μπαρμπύς στή Γαλλία καί τόσοι άλλοι, παρουσιάστηκε κ' έδω ό κ. Στρατής Μυριβίλης. 'Εξέδωκε πρώτα τὰ «Διηγήματα» κ' έπειτα τή «Ζωή έν τάφω» γιά νά μάς δώση τή συγκίνηση καί τή φρίκη του πολέμου. Τά έργα του κ. Μυριβίλη καί προπάν-

*Ο κ. Κώστας Βάρναλης

των τὸ δεύτερο έρεκλαμαρίστηκαν πολύ. 'Ωστόσο ή «Ζωή έν τάφω» είναι ένα βιβλίο άδύνατο, πολύ δημοσιογραφικά γραμμένο, καί χωρίς ύφος συνταγμένο. 'Εργο άνάξιο σοβαρής φιλολογικής προσοχής. 'Επειδή όμως μερικοί τὸ έπαίνεσαν, ό κ. Μυριβίλης ένόμισε πῶς πραγματικά έγραψεν «άριστούργημα» κ' έφρόντισε μέ πολλούς κό-

πους καί έξοδο νά τὸ μεταφράση καί νά τὸ εκδώση Γαλλικά. Καί τότες φάνηκε πῶς ή άξία του ήταν μηδαμινή. 'Η Γαλλική καί ή παγκόσμια κριτική τὸ περιφρόνησαν γιάτί δίκαια τὸ βρϊσκαν άσήμαντο. 'Οχι μονάχα τὸ ύποδέχτηκαν κακά, μά τὸ ξεγράψαν. 'Ακόμα κι' ό «Φιλέλλην» κριτικός του «Χρόνου» Α. Τερίβ έγραφε τελευταία πῶς τὸ βιβλίο του κ. Μυριβίλη δέν παρου-

σιάζει κανένα καινούργιο πίνακα τῶν πολεμικῶν γεγονότων, μετά τόν Μπαρμπύς, Ντορζελές κ.λ.π. 'Εξ άλλου έσημείωσε πῶς τὰ άνέκδοτα πού παρουσιάζει ό συγγραφέας μυρίζουν προσποίηση... Καί γενικά έξευτέλισε τὸ βιβλίο καί τόν συγγραφέα.

*'Ωστόσο έχουν γραφή 'Ελληνικά καί δυὸ βιβλία πολεμικά καί άντιμιλιταρι-

στικά γιομάτα μέ τή φρίκη του πολέμου, πολύ καλλίτερα από του κ. Μυριβίλη. Είναι «Τὸ νούμερο 31328» του 'Ηλία Βενέζη καί «'Ιστορία ένὸς αΐχμαλώτου» του Στρατή Δούκα.

* *

Τὰ μεταπολεμικά όμως έργα, τὰ έμπνευσμένα από τόν πόλεμο, πού

διευθύνονται πρὸς ἀντιμιλιταριστικήν ἰδεολογία δὲν ἔχουν πιά ἐνδιαφέρον. Ἐχουν χάση τὴν ἐπικαιρότητά τους. Καί ἡ σκοπιμότητά τους, πού εἶναι τόσο φανερή, τοὺς χάνει μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴ φιλολογική τους ἀξία.

Ὡστόσο τ' ἄλλα ἀντιπολεμικά ἔργα, καθὼς καὶ τὰ σοσιαλιστικά, ὅσα ἔχουν πλατύτερα καὶ πανανθρώπινη μορφή εἶναι πάντα ἐπικαιρα. Καί ὅταν εἶναι σύμφωνα μὲ κάποιες αἰσθητικές ἀπαντήσεις καὶ μὲ τὸ ἀνανέωμα τῆς καλλιτεχνικῆς μορφῆς, ἔχουν πάντα ἐνδιαφέρον.

Εἶναι φανερό ὅμως γενικά πὼς σήμερα ἡ λογοτεχνία μας, ἐνῶ ζητάει θέματα καθαρὰ ἀνθρώπινα, δὲν δέχεται τὸν περιορισμὸ στὰ συμβατικά ὄρια μιᾶς στενὰ καθωρισμένης πολιτικῆς.

Ἡ λογοτεχνία μας μπορεῖ νὰ περιέχη ἀγῶνες ἀνθρωπιστικούς, σοσιαλιστικούς, γιὰ νὰ σώση τὸ σύνολο ἀπὸ τὶς ἀδικίες τῶν λίγων. Μπορεῖ ἀντίθετα νὰ στέκη στερεὰ σὲ κάποια δεδομένα πατριωτισμοῦ καὶ λατρείας παλαιῶν πραγμάτων. Μὰ χάνει καὶ ἔτσι κι' ἄλλοιῶς ὅλη τὴ λογοτεχνική του ἀξία τὸ ἔργο πού ἐμφανίζεται ξερὰ καὶ κατὰ παραγγελία μπολσεβικικὸ ἢ φασιστικὸ, ἐπαναστατικὸ ἢ συντηρητικὸ, ἄσπρο ἢ κόκκινο μὲ συναγή.

Οἱ ῥοπὲς τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας μέσα στὸ πλαίσιο τῆς μεταπολεμικῆς ζωῆς εἶναι λίγες, ὠρισμένες καὶ περιορισμένες. Μὰ ἀπ' αὐτὲς ξεχωρίζουν οἱ ἀνθρωπι-

στικές καὶ σοσιαλιστικές σὰν μιὰ πρόοδος καὶ οἱ συντηρητικές σὰν μιὰ παρακμή. Ἐξ ἄλλου στὴν τεχνική οἱ «μοντέρνοι» ἢ «Φουτουρίζοντες» εἶναι ἡ πρωτοπορία καὶ οἱ ἄλλοι εἶναι οἱ ντεκαντάνς καὶ οἱ ἐπαναλ' αμβανόμενοι...

Στὸ τελευταῖο Συνέδριο τῶν Μπολσεβίκων Διανοουμένων τῆς Μόσχας ἐτέθη ὡς ἀρχὴ τὸ ἀξίωμα ὅτι τὰ λογοτεχνικά ἔργα πρέπει νὰ εἶναι : «σοσιαλιστικὰ στὸ περιεχόμενον κ' ἐθνικιστικὰ στὴ φόρμα». Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι καὶ βολική στὴν προπαγάνδα τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ καὶ τέχνη μὲ κάποιο χρῶμα.

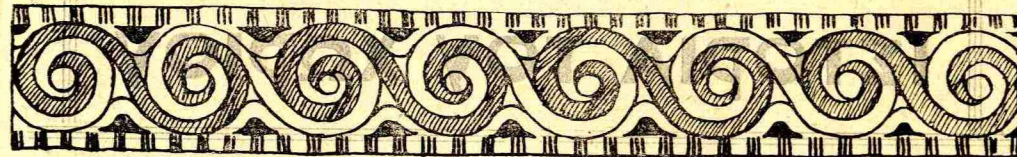
Μὰ στὴν Ἑλλάδα δὲν συμβαίνει τίποτε τέτοιο. Ἡ λογοτεχνία πού ἔχει ἐθνικιστικὴ φόρμα εἶναι ἠθογραφία ἢ συντηρητικὴ διδασκαλία ἀπονεκρωμένη. Κ' ἐκεῖνη πού ἔχει σοσιαλιστικὸ περιεχόμενον ἔχει μίαν ἀκαθόριστη διεθνιστικὴ ἢ ἀχρωμάτιστη φόρμα...

Ἔτσι οὔτε οἱ σοσιαλιστὲς μας ἀκολουθοῦν τὴ σωστὴ ὑπόδειξη τῆς Μόσχας, οὔτε οἱ ἄλλοι δίνουν κάτι ἀξιόλογο καὶ γενναῖο.

Μὰ, ἄσχετα μὲ τὴν νέα κίνηση τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν, ἄσχετα μὲ τὴν ζύμωση γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς μορφῆς καὶ τῶν θεμάτων τῆς λογοτεχνίας μας, εἴμαστε ἀκόμη πολὺ πίσω. Ὅλα ἀκόμη εἶναι χαώδη καὶ ὑποτυπῶδη.

Ἄς εὐχηθοῦμε μονάχα ἓνα καλλίτερο μέλλον. Κι' ἄς τὸ ἐλπίσουμε μὲ κάποια Πίστη.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΨΥΧΩΝ...

ᾠ Μαργαρίτα, κι' ᾠ Οφηλία καὶ Σαπφώ,
Μιράντα, Ἰουλιέττα, Δυσδαιμόνα !
Μὲ τῆς ψυχῆς σας θὰ μιλήσω—θὰ σὰς πῶ :
Βοηθήστ' ἓναν θανάσιμον ἀγῶνα.

Μαῦρα φτερὰ μιὰ μοῖρα ἴδια τραγικὴ
σὰν τὴ δική σας, πάνωθ' μου ἀπλώνει.
Γέρνω μπροστά σας προσκυνήτρα εὐλαβικὴ !
νὰ γίνουν ὕμνοι οἱ πού μὲ δέρνουν πόνου

Ν' ἀναγεννιέστε νοιώθω μέσ' στὶς θλίψεις μου
μ' ὄλες τῆς τρικυμίας τῶν παθῶν σας,
μὲ τοὺς λευκοὺς σας πόθους, τὰ τραγούδια σας,
—τὰ τραγικὰ τραγούδια τῶν Μοιρῶν σας...

ᾠ ἡρωῖδες μου, κι' ὦ θεαῖνες θρυλλικές !
Μέσ' ἀπ' τὸ δαίδαλο τοῦ νοῦ καὶ τῶν αἰώνων
ἢ τραγικὴ ζωὴ μου ἀνυψῶναι με
ὡς πλάι στὴ δόξα τῶν δικῶν σας πόνων.

Μυρῶστέ με, ἡρωῖδες μου καὶ θεαῖνες
μὲ τὴν πνευματικὴ σας πεμπτουσία,
κι' ἄς μ' ὀδηγήσουν τὰ κρινένια χέρια σας
στὴν αὐλὴ, παραδείσια ἀθανασία...

ᾠ Μαργαρίτα, κι' ᾠ Οφηλία καὶ Σαπφώ,
Μιράντα, Ἰουλιέττα, Δυσδαιμόνα !
Κάποι' ἀδελφὴ—ψυχὴ, καλὲς μου, σὰς καλεῖ
λυτρῶστε μ' ἀπ' τὸν ἄλυτον ἀγῶνα.

ΤΑΣΙΑ ΑΔΑΜ

Ἀπὸ τὴν προσεχῶς ἐκδομένην συλλογὴν

ἐπιμέτ' ὁ τίτλος «Παθητικοὶ ψαλμοί».

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Αυτά, πού παρακάτω θά ιστορηθοῦνε δὲν εἶναι δημιουργήματα τῆς φαντασίας. Εἶναι μιὰ ἱστορία ἀληθινὴ πού τὴν ἄκουσα δῶ καὶ λίγο καιρὸ σὰν εἶχα πάει στὸ χωριὸ Π...

Εἶταν βραδιάκι. Ἡ μέρα εἶχε περάσει ἀρκετὰ ζεστὴ μ' ὄλο πού βρισκόμασταν στὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα. Δεκέμβρης μήνας. Στὸ καφενεδάκι τοῦ χωριοῦ, στὸ πλακόστρωτο ἀπ' ὄξω μιὰ συντροφιά ἀπὸ γνωστούς μου νέους χωριάτες—περνοῦσε ταχτικά ἀπ' τὸ Π—μὲ δέχεται πρόσχαρο καὶ προσφέρεται νὰ μὲ κεράσει. Παίρνω ἕνα τσίπουρο ντόπιο, πού χύθηκε μέσα μου σὰ βάλσαμο καὶ μ' ἀφαίρεσε κάτι ἀπ' τὴν τόση κούραση τῆς δίωρης πορείας ὅσο νὰ φτάσω στὸ χωριό. Ὅλη ἡ συντροφιά κερνάει ἀπὸ ἕνας—ἕνας «γιὰ νὰ γίνει τὸ ὁμοῖο». Τὸ κεφάλι ἀπ' τὰ πολλὰ τσίπουρα ἀρχίζει νὰ βαραίνει. Ἡ παρέα τώρα γίνεται θορυβώδης. Ἐνας θερμοῖμος σπάει τὸ ποτήρι του γιατί πείσμωνσε πού ὁ διπλάνος του δὲν τὸ στραγοῦσε. Ἐνας μιλάει δαιμονισμένα. Τὸ τσίπουρο τοῦδωσε ἀφάνταστη ὀητορική δεινότητα!

Κεῖνη τὴν ὥρα ἀπὸ τὸ διπλάνο δρόμο ἀκούστηκε μιὰ βραχνὴ δυνατὴ φωνή—«Στὰ ὄπλα...» Κι' ὕστερα ἀντήχησε μιὰ φάλτσα ἄγρια πάλι φωνὴ πούλεγε τὸ γνωστὸ πατριωτικὸ τραγοῦδι: «Τι ζητοῦν οἱ Βούλγαροι στὴ Θεσσαλονίκη...»

Ἡ παρέα ἔμπηξε τὰ γέλια.

— Μπρὲ ὁ Μιχαλάκης! Εἶπαν ὅλοι τους μ' ἕνα στόμα.

— Φωνάχτε τον νὰ γελᾶσουμε, εἶπε ἄλλος παραξενεμένος πού κοίταζε κατὰ τὸ δρόμο. Τὸ σούρουπο εἶχε πέσει καὶ δὲν διάκρινα καλά. Ἐνας ὄγκος ἐρχόταν τὸν κατήφορο, κυλοῦσε καλύτερα πρὸς τὰ κάτω. Κι' ἦρθε καὶ στάθηκε, σὲ στάση προσοχῆς μπροστὰ στὸ τραπέζι μας,

σὰ νάνιωσε λὲς τὴν πεθυμιὰ τῆς παρέας. Ἐκανε μιὰ ὑπόκλιση ὡς κάτω. Ἐνας μορτάκος τοῦ τραβᾶ τὸ σακκάκι καὶ κείνος σωριάζεται χάμω χτυπώντας στὸ πλακόστρωτο. Ἡσυχία—ἡσυχία σηκώθηκε, τινάχτηκε ἀπ' τὴν σκόνες μὲ προσοχὴ κι' ἀποτέλειωσε τὴν ὑπόκλιση.

— Πάλι κοπανημένα τάχεις ἀπόψε Μιχαλάκη, τοῦπε κάποιος ἀπ' τὴν παρέα.

Τινάχτηκε σὰ νὰ τὸν ξάφνιασαν αὐτὰ τὰ λόγια καὶ στυλῶνοντας τὸ κορμί του, σὲ ὕφος πού δὲν ἐπιδέχεται καμμιά ἀντίρρηση—αὐτὸ τὸ ὕφος παίρνουν πάντα οἱ μεθυσμένοι—εἶπε μὲ φωνὴ τραυλὴ—εἶτανε ὅπως μούπανε ἀπὸ φυσικὸ του τραυλὸς— πού γινότανε πιότερο τραυλὴ ἀπ' τὸ κρασί:

— Ἐ... γὼ... ἄμα... δὲν... τὰ... κοπα... νή... σω... δὲ... ζῶ... Τὸ... κρά... κρασί... γιὰ... μένα εἶναι ζωὴ!

Καὶ τὶς τελευταῖες λέξεις τὶς εἶπε πὺ γλῆγορα ὅπως γίνεται μ' ὄλους τοὺς τραυλοῦς.

Ὅλος ὁ μικρόκοσμος τοῦ χωριοῦ εἶχε μαζευτεῖ πίσω του καὶ οὔρλιαζε. Ἄλλος τοῦρριχνε πέτρες, ἄλλος χόματα. Τὸν τραβούσανε τὸ σακκάκι του καὶ τὸν φωνάζανε νὰ πῆ τὸ τραγοῦδι γιὰ τοὺς Βουλγάρους. Κι' αὐτὸς τὰ δεχότανε ὅλα μοιρολατρικά, ἔτσι σὰ νὰ μὴ μποροῦσε νὰκανε κι' ἄλλιως.

Εἶχα τραβηγεῖ ἀπ' τὸ τραπέζι λίγο καὶ κοίταξα αὐτὸν τὸν παράξενο ἄνθρωπο. Ὅσες φορὲς εἶχα πάει στὸ χωριὸ δὲν ἔτυχε νὰ τὸν βρῶ. Εἶτανε ὡς πενήντα— πενηνταπέντε χρονῶ. Τὰ γκρίζα του γεννάκια πού τοῦ πλασιῶναν τὸ πρόσωπο—ἕνα πρόσωπο πάνω του ζωγραφισμένη ἡ καλωσύνη κι' ἡ ὀπλόγητα—δὲν τὸν ἔδειχναν μεγαλύτερο ἀπ' ὅσο πραγματικά εἶτανε. Τὰ ὄσυχά του, κάτι δρύλινα ξεσκισμένα ῥοῦχα,

σκεπάζαν ἕνα λιγοστὸ στραγιγιμένο κορμί, πού βαστάζονταν πάνω σὲ δυὸ τρεμουλιάρικα πόδια. Κι' ἔτσι σὰν τὸν ἔβλεπες σοῦ προξενούσε οἶχτο. Σκεπτόμουν σα νὰ τὸ μπόρες νὰ πέρασαν πάνω του κι' ἔφραξαν σωστὸ κουρέλι αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, πού κάποτε σίγουρα θάταν γεμάτος ζωὴ.

Στὸ μεταξὺ ἡ φασαρία πού ἔκαναν οἱ πιτσιρικοὶ μεγάλωνε. Φαίνεται πὼς ὁ Μιχαλάκης ἦταν τὸ γλέντι τους. Ἐνας ἀπ' τὴν παρέα, ὁ Κώστας Παντῆς, ἕνας νιὸς χωριάτης ἀνοιχτόκαρδος πού βαρέθηκε ὅλη αὐτὴ τὴ φασαρία τῶν πιτσιρικών σηκώθηκε καὶ τᾶδιωξε. Ὁ Μιχαλάκης τὸν κοίταζε μ' ἐγνωμοσύνη, πού ζωγραφίζονταν στὸ βλέμμα του. Τὸν εὐχαριστοῦσε λὲς, πού τὸν ἔσωσε ἀπὸ ἕνα ἐπιάλη... Ζύγωσε πὺ κοντὰ στὸ τραπέζι σὰ νὰχε κάτι ἐμπιστευτικὸ νὰ πῆ. Ἄπ' τὴν παρέα τώρα ἀκουγόντουσαν πού καὶ πού πνιχτὰ γέλια.

— Ἐλα τώρα Μιχαλάκη νὰ μᾶς πῆς πὼς τὴ γνώρισες, τοῦ λέει ὁ Κώστας Παντῆς.

Ὁ Μιχαλάκης μᾶς κοίταζε ὄλους ἕνα γῦρο, σὰ γιὰ νὰ δῆ ἂν ἄξιζε τάχατες τὸν κόπο νὰ μᾶς ξεμολογηθῆ. Ξεροκατάπιε κάνα δυὸ φορὲς κι' ὕστερα μὲ φωνή, πού τὴ μπερδεύε τὸ κρασί λέει:

— «Κατέβαινε ἀπ' τὴ χώρα.. Εἶταν θεριστῆς. Ὁ ἥλιος ἔκαιγε... Ἐκαίγε πολὺ ὁ ἥλιος... Καὶ κεῖ πού πῆγαίνα... τὴν εἶδα.. Ἄχ... μωρὲ... νὰ ξέρατε... τί πράμμα.. εἶταν...

Κι' ἐδῶ ὁ Μιχαλάκης ἄρχισε νὰ σιγοκλαίει, ποιὸς ξέρει τί λυπητερὸ τοῦ θυμίζαν κείνα πούλεγε. Κόμπιασε λίγο κι' ὕστερα πάλι συνέχισε

— «Τὰ πόδια της... εἶταν... σὰ νὰ... τὰ εἶχες... βγάλει... ἀπ' τὸν... τόρνο... Τὸ κορμί της.. εἶταν λιγερό.»

Μὰ ξαφνικά κάποιος πιτσιρικός πού εἶχε φτάση κοντὰ μας χωρὶς νὰ τὸν ἀντιληφτοῦμε τοῦρριξε μιὰ πέτρα, πού τὸν βρήκε ψηλὰ στὸν ὄμο. Τότες τὸν πῆρε τὸ παράπονο κι' ἄρχισε νὰ κλαίει σὰ μωρὸ παιδί μ' ἀναφυλλητά. Ὅλοι γύρω σωπαίνανε. Φαίνεται πὼς αὐτὸ δὲν τοῦ συνέβανε συχνὰ τοῦ Μιχαλάκη

καὶ δὲν τόχανε συνηθισμένο. Καὶ βάσταξε αὐτὸ λίγη ὥρα. Ὑστερα ἔκανε μερικὰ βήματα καὶ φώναξε μὲ ἄγρια φωνή—«Στὰ ὄπλα...» κι' ἄρχισε τὸ γνωστὸ του τραγοῦδι: «Τι ζητοῦν οἱ Βούλγαροι...» Γύρισε μᾶς κοίταξε γιὰ μιὰ στιγμὴ κι' ἀπομακρύνθηκε τρικλίζοντας...

Τὸν κοίταξα αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ἔτσι πούφευγε καὶ προσπαθοῦσα νὰ λύσω τὸ μυστήριό πού ἔκρυβε. Καμμιά ἐρωτικὴ ἀτυχία, ἔλεγα μέσα μου, θὰ τὸν ἔφερε σ' αὐτὰ τὰ χάλια.

Δεξιὰ μου καθόταν ἕνας γεροντᾶκος, τῆς ἴδιας πάνω κάτω ἡλικίας μὲ τὸ Μιχαλάκη. Πρόσεξα ὅτι καὶ κείνος σὰν καὶ μένα παρακολοῦσε μ' ἐνδιαφέρο αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο. Ζύγωσα κοντὰ του καὶ τὸν ῥώτησα ἂν ξέρει τίποτα γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ Μιχαλάκη. Καὶ κείνος μὲ τὴν εὐγενικὰ προθυμία, πού ἔχουν οἱ χωριάτες μας ἀφοῦ κούνησε λίγο θλιβερὰ τὸ κεφάλι του ἄρχισε νὰ μοῦ λέει γιὰ τὸν Μιχαλάκη:

— «Νὰ τὸν ἔβλεπες, παιδί μου, στὰ 25 του χρόνια. Εἶταν ἕνα παλληκάρι, πού ὁμοῖο του δὲν εἶχε τὸ χωριό. Κι' εἶταν καὶ πλούσιος. Ὅλος ἐκεῖνος ὁ κάμπος, ὄλο τὸ ἀνοιγμα, πού φαίνεται ἀπὸ δῶ, ἀνάμεσα ἀπ' τὰ σπίτια (κι' εἶδει τὸν κάμπο, πού φαινότανε μουντὸς τώρα μὲ τὸ σούρουπο ἀπέναντι ἀκριβῶς ἀπ' τὸ μέρος, πού καθόμασταν) εἶταν δικὸς του. Ὁ πατέρας του τ' ἄφησε πεθαίνοντας κι' ἀρκετὰ χοήματα. Κι' αὐτὸς μυαλωμένο παιδί. Μὴ τὸν βλέπεις τώρα πὼς κατάντησε. Οἱ κοπέλλες τοῦ χωριοῦ στολίζονταν καὶ σιάχνουνταν μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τὶς προσέξει ὁ Μιχαλάκης. Κι' κείνος παιδί μου περήφανος. Καμμιά δὲν κοίταζε. Ἐτοί πηγαίνανε τὰ πράγματα σὰ μαθεύτηκε μιὰ μέρα στὸ χωριό, πὼς ὁ Μιχαλάκης θὰ παντρεφτεῖ μιὰ μεροκαματιάρισα ἀπ' ἕνα κοντινὸ χωριό, πού τὴν εἶχε πάρει νὰ τοῦ μαζέψει ἑλῆς. Ἐγινε τότε σούσουρο. Ἄλλοι λέγανε πὼς τὸν κάνανε μάγια. Ἄλλοι πὼς χάλασε τὸ κορίτσι καὶ τὸν βάλλανε μὲ τὸ ζόρι οἱ σκεπτικοὶ του νὰ τὸ παντρεφτεῖ. Ποιὸς τὰ ξέρει αὐτὰ

παιδί μου. Άλλα πάλι δεν πιστεύω γὰ εἶναι σωστό ὅτι ὁ Μιχαλάκης τὸ χάλασε τὸ χοριόσι. Αὐτὸς εἶταν τίμιο παιδί καὶ δὲ θάκανε τέτοια δουλειὰ χωρὶς στεφάνι. Νὰ μὴ τὰ πολυλογῶ ὁ Μιχαλάκης τὴν παντρέφτηκε τὴ Λενιώ—ἔτσι τὸ λέγανε τὸ χοριόσι, καὶ ζούσανε ἡσυχά—ἡσυχά στὸ χωριό. Στὴν ἀρχὴ ὁ κόσμος κουτσομπόλεψε λιγάκι μὰ σιγὰ—σιγὰ τὸ συνήθισε καὶ δὲ μίλαγε κανένας γιὰ δαυτούς. Τότες θυμᾶμαι ἔγινε ἐπιστροφάτση. Οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησιᾶς χτυπάγαν ἀράδα καὶ τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ ἔφρουγαν γιὰ τὸν πόλεμο, νὰ διώξουν τοὺς Βουλγάρους. Ὁ Μιχαλάκης μὲ δάκρυα ἄφησε τὴ γυναικοῦλα του. Πῆγα καὶ γὼ τότες στὸ πόλεμο. Εἴμασταν στὸν ἴδιο λόχο μὲ τὸ Μιχαλάκη καὶ κάθε φορὰ πού εἶχαμε κίνδυνο μοῦλεγε ὁ Μιχαλάκης—«Δὲ φοβᾶμαι ὅε Κώστα γιὰ τὸ τομάρι μου. Ἄς σκοτωθῶ. Μὰ τί θ' ἀπογίνει ἡ Λενιώ μου. Νὰ γυρίσουμε μωρὲ μὲ τὸ καλὸ καὶ θὰ κάνω τραπέζι ὄλο τὸ χωριό». Πολλὲς φορὲς παιδάκι μου τὸν εἶδα νὰ ξεκουμπώνει τὴν τσέπα τοῦ ἀμπέχονου καὶ νὰ βγάξει μιὰ μικρὴ φωτογραφία τῆς Λενιώς του καὶ νὰ τὴ φιλεῖ. Μεγάλῃ ἀγάπῃ εἶχε γι' αὐτὴ τὴ γυναῖκα. Κι' ὄντας λαβῶθηκε στὸ χέρι θυμᾶμαι τᾶλεγε στὸ γιατρό— «Κάνε με καλὰ γιατρέμου, ὄχι γιὰ μένα μὰ γιὰ τὴ Λενιώ μου, πού θὰ μείνει ἔρημη στὸν κόσμο»...

Ἔστερα ἀπὸ πολλὰ βάσανα τέλειωσε κείνος ὁ πόλεμος καὶ γυρίσαμε στὰ σπίτια μᾶς. Ὁ Μιχαλάκης φεύγοντας ἀπὸ δῶ μοῦλεγε γιὰ τὸ γλέντι, πού θὰ κάναμε. «Θὰ τὰ σπάσουμε ὄλα» μοῦλεγε. Ὅταν φτάσαμε στὸ χωριό εἶταν νύχτα. Καὶ πῆγαμὲ καθένας στὰ σπίτια μας. Κι' ὁ Μιχαλάκης τράβηξε γιὰ τὸ δικό του. Τὴν ἄλλῃ μέρα παιδί μου, πού ὄλοι ξυπνήσαμε μὲ ὄρεξη ἀνάμεσα στοὺς δικούς μας, ἕνα κακὸ μαντάτο μᾶς τᾶραξε ὄλους. Ὁ Μιχαλάκης ἔσφαξε σὰν ἀρνὶ τὸ βράδι μόλις γύρισε τὴ γυναῖκα του. Ἡ κακογλωσσία τοῦ κόσμου ἔδωσε καὶ πῆρε. Ἡ Λενιώ του λέγει τὸν και-

ρὸ, πού εἶταν στὸν πόλεμο ὁ Μιχαλάκης τᾶφιαξε μὲ τὸν κύρ Νικολάκη τὸν πλούσιο χτηματία, πού τὰ κατάφερε καὶ πῆρε ἀπαλλαγὴ κι' ἔμεινε στὸ χωριό. Κι' ὁ Μιχαλάκης τὸ βράδι πού γύρισε τὴν βρῆκε στὸ κρεβάτι. Ταμπλάς, λένε, τοῦρθε τοῦ Μιχαλάκη, πού εἶχε μπεῖ μέσα σιγὰ—σιγὰ γιὰ νὰ ξαφνιασοῦν τὴ γυναικοῦλα του καὶ νὰ τὴ σφίξει ἔστερα ἀπὸ τόσον καιρὸ στὴν ἀγκαλιά του. Ἄρπαξε τότε ἕνα μαχαίρι, πού ἔτυχε νὰ εἶναι πάνω στὸ τραπέζι καὶ μ' αὐτό, λένε, τὴν κατάσφαξε τὴν ἄτιμη. Ὁ κύρ Νικολάκης λένε, πρόλαβε καὶ πήδησε ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ χάθηκε στὸ σκοτάδι. Τώρα αὐτὰ λέει ὁ κόσμος. Ποιὸς ξέρει πῶς εἶναι τὰ πράγματα. Τὴν ἄλλῃ μέρα τοῦ Μιχαλάκη τοῦχει στρίψει. Εἶχε ἀφήσει τὸ σπίτι του καὶ γύρναγε στοὺς δρόμους φωνάζοντας «Στὰ ὄπλα...» καὶ τραγουδώντας «Τὶ ζητοῦν οἱ Βούλγαροι...» Τὸν ἔπιασαν ἔστερα, καὶ τὸν ἔστειλαν στὴ φυλακὴ. Ἔγινε καὶ δικαστήριο. Πέρασαν μαρτύροι καὶ μαρτύροι. Ἄλλος ἔλεγε δὲν ἤξερε τίποτα. Ἄλλος πῶς ἡ Λενιώ εἶταν τίμιη γυναῖκα. Ἄλλος πάλι ἔλεγε πῶς κατὶ εἶχε ἀκούσει νὰ ψιθυρίζεται γιὰ τὸν κύρ Νικολάκη, πού ζεῖ τώρα τιμημένος ἀρχοντας στὸ χωριό... Στὸ τέλος τὸ Μιχαλάκη τὸν ἀθώωσαν. Καὶ τώρα παιδάκι μου ἔτσι κατάντησε ὅπως τὸν βλέπεις ὁ παλιὸς ἀρχοντας. Ὅλο τὸ ἔχει τοῦ τᾶρπαξε ὁ κόσμος ὁ λαίμαργος. Σὲ μιὰ ἀχυρῶνα ἀντάμα μὲ τὰ ζᾶ κοιμάται τώρα μὲ ἕνα ταλιοτσούβαλο γιὰ σκέπασμα»...

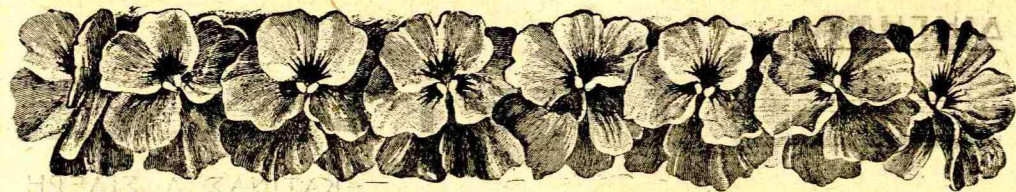
Κι' ὁ καλὸς γεροντάκος τέλειωσε τὴν ἱστορία τοῦ Μιχαλάκη συμπληρώνοντας:

— Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάει ἀπὸ χειρότερα...

Κεῖνῃ τῇ στιγμῇ ξαναπέρασε ἀπὸ μπροστά μας ὁ Μιχαλάκης τραγουδώντας:

— Τὶ ζητοῦν οἱ Βούλγαροι...
Ἄλμυρὸς—Γενάρης 1935

ΤΑΚΗΣ ΚΡΟΚΙΟΣ

ΕΙΔΥΛΛΙΑΚΑ

— ΤΑ ΜΑΛΛΙΑ —

Εἶχα βρῆ μιὰ παλιὰν εἰκόνα σ' ἕνα λεύκωμα προπολεμικό. Παρίστανε μιὰ κοπέλλα, καθισμένη δίπλα σ' ἕνα στρόγγυλο τραπέζι καὶ σκυμμένη ἐπάνω στὸ κέντημά της. Πίσω της, ἕνα ἀνοιχτὸ παράθυρο ἔδειχνε ἕνα τοπεῖο: ὄργωμένα χωράφια, λίγα δέντρα, ἕνα ἄσπρο σπιτάκι καὶ οὐρανοφωτισμένο ἀπὸ δειλὰ συννεφάκια.

Ἐπάνω στὸ τραπέζι, κλωστὲς χρωματιστές, βελόνες, ἕνα σχέδιο, συμπλέκονται σὲ μιὰ καλλιτεχνικὴ ἀταξία.

Ἡ κοπέλλα ἔχει γυρισμένη τὴν πλάτη στὸν ἥλιο καὶ στὴ ζωὴ πού χαμογελᾷ ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο. Φαίνεται ἀφοσιωμένη στὸ κέντημά της καὶ τὰ δάχτυλά της σταμάτησαν διστακτικὰ σὲ κάποια δύσκολη βελονιά. Ἀναποφάσιστη στέκεται καὶ προσεκτικὴ. Στὴν στάση αὐτὴ τὴν συνεκράτησε τοῦ ζωγράφου ἡ τέχνη.

Φοράει τὰ ψηλὰ ἐκεῖνα μποτίνια μὲ κουμπιὰ καὶ τὸ κορμί της χάνεται κάτω ἀπὸ τὰ κύματα τῆς πολυπτυχῆς φούστας. Κλειστός ὁ λαιμὸς σὲ ἀδιάκριτα βλέμματα.

Ζηλιάρικα κρυμμένος ὁ ἀστράγαλος. Μὰ τὸ ὠραῖο κεφάλι δὲν κρύβεται, δὲν μποροῦσε νὰ κρυφτῆ. Κατόρθωσε ὁ τεχνίτης νὰ συγκρατήσῃ τὴ στιγμὴ αὐτὴ τοῦ φωτισμοῦ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ ὄλη του τὴ λάμψη καὶ τὴ χάρη. Κι' ἀπὸ τὸ πρόσωπο, δὲν τὸν σταμάτησαν τὰ φωτεινὰ γαλάζια μάτια, οὔτε καὶ

τῶν χειλιῶν τὸ αἰνιγματικὸ σμίξιμο, οὔτε καὶ τῶν αὐτιῶν οἱ ἡδονικὲς καμπύλες. Στὰ μαλλιά της θέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀξία του. Καὶ τοὺς χάρισε ὄλη του τὴν ἀγάπη καὶ τὴ φροντίδα.

Μαλλιά ξανθὰ, πού σὲ μαλακοὺς κυματισμοὺς παίζουν μὲ τὴν ἀχτίδα, καὶ πότε θυμίζουν τοῦ πορτοκαλιοῦ τὸ ζεστὸ χρῶμα, πότε τοῦ χρυσαφιοῦ τὴ λάμψη παίρνουν, πότε ζηλεύουν τῆς καστανῆς τὴ χάρη καὶ πότε τὸ χρῶμα τους λυώνει στὸν ἥλιο πού φωτίζει τὴ φύση, ἐκεῖ κάτω. Σπινθηρίζουν κάποτε καὶ σὰν ἄκτινοβολοῦν. Ἄν μου ἔλεγαν πῶς εἶναι ἀγία θὰ πιστεῦσα πῶς ὁ ζωγράφος τῆς εἶχε κάμη φωτοστέφανο.

Κάθε πτυχὴ, κάθε λακκίτσα, κάθε σπάσιμο, κάθε καμπύλῃ εἶναι κι' ἕνας κόσμος χρωμάτων καὶ φωτός.

Ὅσο τὰ προσέχω, τόσο καὶ βρίσκω παντοῦ τὴ φροντίδα καὶ τὴν ἀγάπῃ τοῦ τεχνίτη.

Κι' εἶναι πάντα στὸ ἴδιο στρόγγυλο τραπέζι, οἱ ἴδιες σκορπισμένες χρωματιστὲς κλωστὲς, κι' ἡ κόρη πάντα σκυμμένη κι' ἀναποφάσιστη, ἐνῶ ἔξω ὀργιάζει ὁ ἥλιος σὲ μιὰ πλημμύρα γλαυκοῦ πού λούζει τὰ ὄργωμένα χωράφια, τὰ λίγα δέντρα καὶ τὸ μοναδικὸ ἄσπρο σπιτάκι.

Κι' εἶναι ὄλη ἡ εἰκόνα γεμάτη ἀπὸ τὴν ξανθὴ ἀκτινοβολία καὶ τὴν προκλητικὴ σεμνότητά της κοπέλλας πού διστάζει.

Γ. Κ. ΖΩΓΡΑΦΑΚΗΣ

ΤΡΕΙΣ

ΚΑΤΙΝΑΣ Δ. ΣΙΔΕΡΗ

— Νάτες! ...

Αυτό λέγανε όλοι στο δρόμο και κρυφογελοούσανε όταν τις βλέπανε να περνούν, όμοιες με πανένιες παραφουσκωμένες κούκλες.

Ευτέρπη, Άγλαΐα, Καλλιόπη...

Εΐταν τὰ δνόματα τους.

Ό χρόνος όμως τις εΐχε τόσο πολύ ξεθωριάσει πού, δέν θά μπορούσε κανέννας να ξεχωρίση και να πη : Αυτή είναι ή Άγλαΐα, αυτή ή Καλλιόπη αυτή ή Ευτέρπη.

Τρεις χάριτες, άμφιβόλου χάριτος, γηρασμένες και ξεχασμένες μέσα στο κινούμενο πλήθος τών θνητών.

— Οί ψυλομούτες! ... Καλά να πάθουνε... Άπό τή φαντασία τους μείνανε γεροντοκόρες. Άμ' δέν τους άρεσε να κουκουλωθοΐνε κεί δά, όποιον, όποιονε· μόνο θέλανε μεγαλεία. Αυτά βρίσκουν όσες γυρεύουνε να κρεμάσουν το καλαθάκι τους πιο ψηλά από όσο φτάνει. Καλέ όσο φτάνει το χεράκι σου...»

Άκονισμένες οί γλώσσες τις συνοδεύανε πάντα σε κάθε έξοδό τους από το έπαρχιακό σαλόνι πού ή Κυρία δέχεται «κατ' άπομίμησιν» τής πρωτεύουσας : Τώρα πιά δέν σερβίρεται το τσαΐ. Η μαστίχα, οί μεζέδες, ή πόκα και... Dernier cri ma chère.

Αυτές τόνιωθαν πώς εΐταν ενός άλλου καιρού. Γι' αυτό και φαινόταν σαν ξενερισμένες στον κύκλο τής βιαστικής νεολαίας. Και τὰ γερατειά τους δέν κατώρθωναν να τις προφυλάξουν από τις έξυπνάδες του νεαρού κομψευόμενου πού με τσιγάρο μπλαζέ στα ριτηδω-

μένα χείλη μουρμούριζε στις μακιγιαρισμένες δεσποινίδες με τὰ κατακτητικά προτεταμένα στήθη :

— Αυτές! ... Στον άλλο κόσμο ο διάολος άσφαλώς... Άς εΐναι. Και το μάτι κλείνει μ' ένα ύφος πού τὰ λέει όλα, όσα δέν εΐπώθηκαν.

Αυτές! ...

Ντροπαλές, καμαρωτές, προχωρούν με σταθερό βήμα σαν να πηγαίνουν σ' ένα δρόμο χωρίς τέλος, σαν να πέρασαν κάθε κίνδυνο, σαν να βρίσκονται έξω τόπου και χρόνου. Όταν περνούσαν...

Και ή ζωή τους :

Κι' αυτή ενός άλλου καιρού πού ή γυναίκα μόλις τολμούσε να δείξη το κάτω μέρος του άστραγάλου της στα περίεργα και γεμάτα βουλιμία μάτια του διαβάτη.

Το πρωΐ, ή μιά βγαίνει να σαρώση τὰ σκαλοπάτια τής πόρτας—δέν εΐχαν πιά τή χάρι μιās ύπηρετριας—ένω ή άλλη στεκόταν σ' άνοιχτό θυρόφυλλο και ή άλλη στο παράθυρο από πάνω, με τὰ μπικουτι σφιγμένα ως τις ρίζες τών μαλλιων για τὰ κατσαρά. Με κάτι μαύρα φορέματα ως τὰ πόδια, με διπλό ποδόγυρο, και με το μεσοφόρι «λίγο κοντύτερο», αυτό το μεσοφόρι πού πάντα φαινόταν από τή φούστα και πού άλλαζε σύμφωνα με τις εποχές, πότε άσπρο χασεδένιο με κόκκινα κεντήματα καμωμένα από τὰ ίδια τους τὰ χέρια, παρμένο από τις δωδεκάδες τής άτέλειωτης προϊκάς και, πότε μάλλινο πλεχτό κι' αυτό με τὰ ίδια τους τὰ χέρια πλεγμένο. Και πάνω

άπ' όλα αυτά, στή μέση πού, μόνο κατά φυσιολογικήν ιδέαν ξεχώριζε από τους λαγόνες, σφιγμένη μιά μαύρη ποδιά, ίσια χωρίς στολίδια, μ' ένα όμορφοβαλμένο μπάλλωμα κάποτε, από λόγους οικονομίας, άφου μόλις έφτανε, στα σημερινά τὰ χρόνια, ή σύνταξη του «καϋμένου του μπαμπά».

Σαν τελειώνε το σώρωμα, τότε εΐταν τὰ χαλάκια πού έπρεπε να τιναχτούν. Τὰ χαλάκια τής πόρτας, του καναπέ, του κρεβατιού, πού γίνανε με χίλιες φροντίδες από χίλιων ειδών χρωματιστά κουρέλλια, άποκόμματα φορεμάτων παληών και, πού τὰ πλέκανε μέσα στο σπάγγο με μακρυές ξύλινες βελόνες.

— Άχ! αυτά τὰ χαλάκια, τι βάσανο!..

Καθόταν όλη ή σκόνη τών παπουτσιών άδιάκριτα και βαρειά, κάποτε μάλιστα τὰ χρησιμοποιούσαν για κρεββάτι ή γατούλα ή Τιτίκα και ο σκύλος ο Μάριος.

— Ξέρετε, από το μυθιστόρημα του Ουγκώ... Ναι... ναι... ή καρδιά υπό πέτραν... Άχ! τί έρωσ!..

Τι περίεργο αυτά τὰ ζωα να κατωρθώσουν να συγχνωτισθοΐν τόσο πολύ και να ζοΐν έτσι αγαπημένα!

Άλλά, κεί μέσα, όλα συγχνωτιζόνταν σε μιά άνιαρη άρμονία : Το στρογγυλό ρολόι του τοΐχου πού έμοιαζε με σβυσμένο ήλιο και πού τὸ άργορυθμικό τικ—τάκ σαν να εΐταν ή φωνή τής μοΐρας τών άψύχων πού μετροΐσε τής ύλης των τήν άντοχή. Και ή γωνιά του πιάνου ή άδεια, σαν να εΐταν το σημάδι τών όσων φεύγουν κουρασμένα από μιās άνέλπιδης άπαντοχής το βουβό πόνος... Και ή γωνιά όλων τών σκονισμένων έπίπλων : ... Και τὰ ύπομονετικά δωμάτια ;... Και ή μυρουδιά του κλειστοΐ, του πάντα κλειστοΐ ;...

Το χειμώνα, σ' όλη τή πρωϊνή διαδικασία προσθέτανε και το ά-

ναμμα του μαγκαλιου. Τότε δέν βγαίνανε και οί τρεις στην άνιούσα τακτική γραμμή τους, αλλά μιά, μιά, διαδοχικά από το μισάνοιγμα τής πόρτας, και στο τέλος για να το πάρουν μέσα, έξη χέρια άπλωνόταν, έξη ξερά άδύνατα χέρια, κι' όλα γινόταν με τόση δεξιότητα πού, οί ματιές του περιεργου ζαλιζόταν μέσα στο σπιθοβόλημα τής τελευταίας όρμης τής θρακιās.

Κι' άρχιζε ή έσωτερική ζωή.

Το μαγείρεμα σ' ένα τσουκαλάκι, άπ' αυτά τὰ χωματένια τής Σίφνου, δεμένο με τέλι τριγύρω «για να μη σπάξη εύκολα» — Τὰ χαλκώματα ξμειναν ψηλά στο ράφι σκεπασμένα με τουλπάνι άκαθορίστου χρώματος και τριβόντανε μιά φορά το χρόνο, κάθε χριστούγεννα—περιττό να λερώνονται, άφου μάλιστα δέν εΐχαν και πολλά φαγιά να μαγειρεύουν από τότε που έχασαν «τον καϋμένο το μπαμπά»... Μιά φορά μονάχα κατέβασαν το πιο μεγάλο χαρανι και το μικρο νταβα τών γλυκισμάτων. Εΐχεν έρθει ο εξαδελφος από τās Άθήνας και του μαγειρέψαν στιφάδο πού τ' αγαποΐσε μικρός και λιγάκι ρεβανι πού τους τ'όχε μάθει «ή καϋμένη ή θεία,—ή άδελφή τής μητέρας» όπως το φτιάχνανε στην Πόλι όταν ο άντρας της εΐταν έμπορος κεί πέρα.

Όταν έρχόταν τ' απομεσήμερο, άφου ξετυλίγανε τὰ μπικουτι, βγάνανε τή φαρδειά προστέλλα κι' αλείφανε λίγο κόκκινο τὰ μάγουλα—τὰ μαλλιά βαφόταν κάθε Σάββατο,—καθόντανε γραμμή στο παράθυρο, νοσταλγικές, σαν φυγοΐρες καρabiών πού γνώρισαν άλλοτε μέρες χρήσιμες, και τώρα βρίσκονται ριγμένες σε κάποιου έρημου ταρσανά την άκρη! Τὰ χέρια σταυρωμένα ως το δειλινο πού φοροΐσαν τὰ μαύρα καπέλλα τους και πέρνανε τή μαύρη όμποέλλα τους—τή πάντα μαύρη—κάθε μιά

τὴ δικιά της, μὲ τὰ μανταρισμένα γάντια τους, κι' ἀλύγιστες κατέβαιναν στὴ προκυμαία καθότανε στὸ καφενεῖο πέρνανε ἕνα λουκοῦμι, ἐνῶ μ' ἕνα τριπλό ὁμοιόμορφο κίνημα τῆς κεφαλῆς ἀπαντούσαν στὸ χαιρετισμὸ πὺ οἱ διάφοροι γνωστοὶ τοὺς ἀπηύθυναν.

Ἐπειτα, σὰν νὰ τὸ εἶχαν συμφωνήσει, σηκώνοντανε καὶ ἡ τρεῖς, γύριζαν στὸ σπίτι, ἀναβαν τὴ παλιὰ γνώριμή τους λάμπα, δειπνοῦσαν μ' ὄ,τι εἶχε μείνει ἀπὸ τὸ μεσημέρι, καὶ μ' ἕνα γαιουρτι γιὰ νὰ καθαρίζουν τὰ νεφρά... Γύριζαν στὴ σάλα, ἡ μιὰ διάβαζε—χωρὶς γυαλιά—ἐνῶ οἱ ἄλλες ἀκούοντας περνοῦσαν ἀπαλά τὰ λιγνὰ χέρια

τους στὸ μεταξωτὸ τρίχωμα τῆς γατοῦλας Τιτίκας καὶ τοῦ σκύλου τοῦ Μάριου.

Καὶ σὲ λίγο ὄλα σβύνανε στὴ σιωπὴ τῆς νύχτας.

—Καληνύχτα Εὐτέρπη!

—Καληνύχτα Καλλιόπη!

—Καληνύχτα Ἀγλαΐα!

Τίποτε πιά δὲν κινιόταν μέσα στὸ σπίτι, ἄλλο ἀπὸ τὸ ξεφύσημα ἐκεῖνο τὸ γεροντικό, ὡς τ' ἄλλο ξημέρωμα, πὺ ἀκούόταν πάλι ἡ συρτὴ τσόχινη παντόφλα τῆς κάθε μιᾶς, σὰν νὰ εἶταν καὶ ἡ τρεῖς συννενοημένες νὰ σύρουν μαζὺ τὰ πόδια τους.

(Συνέχεια καὶ τέλος στὸ ἐπόμενο)

ΚΙ' ΟΤΑΝ ἾΣΕΝΑ ΕΓΝΩΡΙΣΑ...!

ἾΑπὸ τότε πὺ ἔχασα τοὺς δικούς μου καὶ Μόνος
Μέσ' τὸ πέλαγος βρέθηκα μιᾶς ζωῆς θλιβερῆς...
Μὲ συντρόφευε πάντοτε τῆς ὀρφάνειας ὁ πόνος
Καὶ ἡ πίκρα τῆς στέρησης μιᾶς γλυκειᾶς θαλπωρῆς...

ἾΕρημίτης σὰν ἔσερνα Ἶδῶ κι' ἐκεῖ τὸ κορμί μου,
—Τῆς ἾΑνθρώπινης Μοίρας ζωντανὴ συμφορά...!—
Τὸ μαράζι μου πλήγωνε τὴν καρδιά, κι' οἱ καῦμοί μου
Ξεχειλιζαν σὲ δάκρυα, κάθε βράδυ, πικρά...!

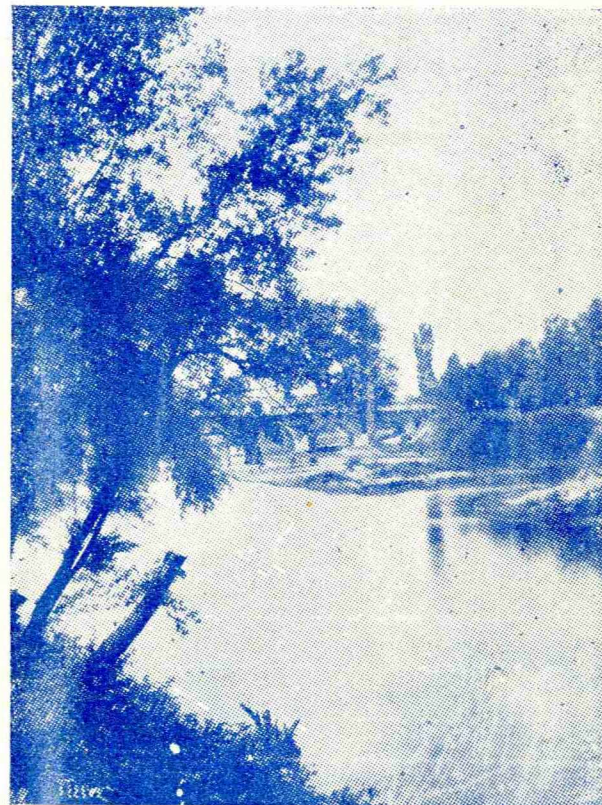
Τὶς χαμένες «ἾΑγάπες μου»—ἾΑδελφοῦλα καὶ Μάννα...!—
Στὴν ἀγάπη μιᾶς Κόρης νοσταλγοῦσα νὰ βρῶ...!
Μιᾶς ἀγνῆς εὐτυχίας πλάθοντας ὄνειρα πλᾶνα...!
προσδοκοῦσα «ΕΚΕΙΝΗ», μ' ἕναν πόθο κρυφό...!

Κι' ὄταν ἾΣένα ἐγνώρισα κάποιον ἀξέχαστο βράδυ...
Σὰν στὸ ὄνειρο ὄμορφη, σὰν Μαντόνα γλυκειά...
Εἶδα μέσ' τῆς ὀρφάνειας μου τὸ βαθὺ τὸ σκοτάδι...
Φωτεινὴ χρυσαχτίδα τὴν θερμὴ σου ματιά...!

ἾΑθήνα—Νοέμβρης 1934

ΤΩΝΗΣ ΠΑΛΤΣΟΣ—ΛΑΡΙΣΑΙΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΤΟΠΕΙΑ

ΠΗΝΕΙΟΣ

(Φωτογραφία τοῦ καλλιτέχνη
κ. Δαφνοπούλου)

ΛΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ

τοῦ κ. ΑΠ. Η. ΒΟΓΙΑΤΖΗ

Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ πείρα τῆς ἀνθρωπότητας χρησιμοποιοῦνται πάντοτε· καὶ οἱ γεροντώτεροι ποῦ ἦταν οἱ θεματοφύλακες αὐτῆς τῆς πείρας τὴν μετέδιδαν, στοὺς νεωτέρους των. Αὐτὸ γίνονταν καὶ σὲ λαοὺς μὲ πρωτόγονο πολιτισμό. Ἡ πείρα αὐτῆ ἐπεξεργασμένη ἀπὸ τὴ διανοήση ἐκλεκτῶν ἐγκεφάλων καὶ βασισμένη στὶς κρατοῦσες κατὰ διάφορες ἐποχὰς κοινωνικὰς—παραγωγικὰς συνθηκὰς χρησίμευε γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ὅπως καὶ ἡ ἀνάπτυξη αὐτῆ ἐπέδρασε στὴ τεχνικὴ πρόοδο. Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα. Πᾶνε τώρα πολὺ χρόνια ἀπὸ τότε ποῦ ἡ συγκεντρωμένη πείρα τῆς ἀνθρωπότητας δὲν μεταδίδεται τόσο ἀπὸ τοὺς γεροντώτερους στοὺς νεώτερους ὅσο διατηρεῖται καὶ μεταδίδεται μὲ τὰ βιβλία, μὲ τὰ ἔντυπα γενικὰ. Ἡ ἐξέλιξη τῶν τυπογραφικῶν μέσων καὶ ἡ διάδοσις τοῦ τύπου γενικὰ χρησίμευε καὶ χρησιμεύει γιὰ μιὰ ἐκπολιτιστικὴ καλλιέργεια σὲ παγκόσμιον κλίμακα, ἐνῶ ἄλλοτε ἢ γνώσεις περιορίζονταν ἀπὸ τὸν πατέρα γιὰ τὸ παιδί ἢ τὸ πολὺ ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τῆς φυλῆς γιὰ τὰ μέλη της. Τώρα ποῦ τὰ διανοήματα τῶν Ἰνδῶν μπορούμε νὰ τὰ διαβάξουμε καὶ ἡμεῖς ὅπως μπορούν νὰ διαβάξουν καὶ τὰ δικά μας διανοήματα οἱ ἐρυθρόδερμοι, διαφέρει τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ εὐκολία αὐτῆ γίνεται ἀφορμὴ γιὰ μιὰ ὁμοιόμορφη ἀνάπτυξη ἑνὸς πανανθρώπινου πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ ἡ κυκλοφορία καὶ ἡ ἀπόκτησις τοῦ βιβλίου δὲν ἐξαρτᾶται μονάχα ἀπὸ τὴν καλὴν μᾶζαν καὶ τὴν ὑπαρξὴν τυπογραφικῶν μέσων.

Ποῦ πολὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ οικονομικὰ μέσα ποῦ διαθέτει ἡ πλατεῖα λαϊκὴ μᾶζα γιὰ τὴν ἀπόκτησις τῶν βιβλίων καὶ ἔντυπων. Καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ πολὺς κόσμος μένει μακρὰ ἀπὸ τὰ βιβλία καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα βιβλία. Κι' αὐτὲς οἱ ἐφημερίδες ποῦ εἶναι τὸ πιὸ προσιτὸ ἔντυπο, στοὺς τόπους μᾶς δὲν κυκλοφοροῦν παρὰ μόνον ἀνάμεσα σ' ἓνα μικρὸ ποσοστὸ τοῦ πληθυσμοῦ μᾶς. Τὰ βιβλία τοὺς ποῦ καθιέρωσαν τώρα τελευταῖα κυκλοφοροῦν σὲ μικρότερο ποσοστὸ. Ἔτσι ὁ πολὺς κόσμος μένει μακρὰ καὶ ἀπὸ τὴ χονδροκομὴν μόρφωση ποῦ μπορεῖ νὰ τοῦ δώσῃ μιὰ ἐφημερίδα ὅταν μάλιστα αὐτῆ εἶναι γραμμὴν μὲ ἐπιχειρηματικὸ πνεῦμα καὶ δὲν ἔχει νὰ ὑποστηρίξῃ μὲ συνέπεια ὠρισμένες ἀρχὰς γνωστὰς γιὰ τὴ συντηρητικότητά τοὺς, ἢ τὴν ἐπαναστατικότητά τοὺς, ἀλλὰ πάντως ἀρχὰς συνεπεῖς καὶ καθωρισμένες. Καὶ παρόμοιο συμβαίνει καὶ μὲ τὰ βιβλία τῶν ἐφημερίδων, ἂν καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ κανεὶς ὅτι φέρουν κάποιαν μεταβολὴν στὴ πνευματικὴ μᾶζαν κατὰστασις. Τὰ παλιότερα χρόνια τὴν πιὸ μεγάλην κυκλοφορίαν εἶχαν ἀστυνομικὰ μυθιστορήματα· τώρα μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς λιγότερα. Τὰ παλιότερα χρόνια ἡ βιβλιογραφία γιὰ τὴν πλατεῖα μᾶζαν περιστρέφονταν ἐκτὸς τῶν ἀστυνομικῶν μυθιστορημάτων μεταξὺ Γενοβέφας καὶ Μπόσκου, τώρα τὴν πιὸ πλατεῖαν κυκλοφορίαν ἔχουν τὰ βιβλία τῶν ἐφημερίδων, τὰ περισσότερα κακῆς ποιότητος, ἀλλὰ χρήσιμα γιὰ μιὰ εὐρύτερη ἐπαφὴ τῶν μαζῶν μὲ τὸ βιβλίον. Ὡς τόσο καὶ αὐτὰ τὰ πενιχὰ βιβλία γιὰ

τὸ πολὺ κοινὸν μένουσιν ἀπρόσιτα, γιὰτι παρ' ὅλες τῆς εὐκολίας τῶν ἐφημερίδων οὔτε τίς πέντε δραχμὲς δὲν μπορεῖ νὰ διαθέσῃ ὁ πολὺς κόσμος. Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι οἱ θησαυροὶ τῆς ἀνθρώπινης γνώσης δὲν περιορίζονται στὰ λίγα ψίχουλα τῆς πιὸ ἐλαφροῦς βιβλιογραφίας ποὺ κυκλοφοροῦν. Συστηματικώτερη κυκλοφορία παρουσιάζει ὁ λεγόμενος «ἐπαναστατικὸς τύπος» σὲ μικρὴ βέβαια κλίμακα, ἀλλὰ σταθερώτερη.

Αὕτη εἶναι μὲ δυὸ λόγια ἡ κυκλοφορία τοῦ ἐντύπου στῆ χώρα μας. Μὲ αὐτὰ τὰ μέσα ὁ λαὸς μένει μακριὰ ἀπὸ τὸ βιβλίον, μακριὰ ἀπὸ τὴ μόρφωση. Ὅταν σ' αὐτὲς τὲς δυσκολίες προστεθεῖ καὶ ἡ ἄγνοια τῶν πολλῶν ὡς πρὸς τὰ καλὰ βιβλία καὶ ἡ χονδροκομὴ ἀντίληψη καὶ «ἐγγραμμιάτων» πολλὰς φορὲς σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὸ βιβλίον εἶναι γιὰ τοὺς μαθητὰς καὶ φοιτητὰς, ἴσως μάλιστα καὶ γι' αὐτοὺς εἶναι ἀρκετὰ τὰ βιβλία μόνον τοῦ σχολείου τῶν, μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθεῖ πόσο δύσκολη καταντᾷ ἡ κυκλοφορία τοῦ βιβλίου καὶ συνεπῶς ἡ διάδοση τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων σὲ πλατύτερη κλίμακα.

Ἀπὸ τίς σκέψεις αὐτὲς φαίνεται πόσο χρήσιμος ὁλόμο μποροῦν νὰ παίξουν οἱ λαϊκὲς βιβλιοθήκες. Τὸ πῶς δημιουργήθηκαν καὶ ποιά ἡ ἱστορία τους δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ. Γενικὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἀνάγκη τῶν λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν προέκυψε ὑπὸ τὴν ἀνάγκη τῶν λαϊκῶν μαζῶν νὰ παρακολουθήσουν τὸ σύγχρονο πολιτικὸν γιὰτι ἀπὸ λόγους γενικώτερα κοινωνικοὺς βρέθηκαν κι' αὐτὲς νὰ στεροβιλίζονται μέσα στὴ δίνη τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν δυσκολιῶν ποὺ μᾶς παρουσιάζει ἡ σύγχρονη ζωὴ. Ὅπως καὶ νᾶναι στὸ τόπο μας δὲν ἔχομε πολλές λαϊκὲς βιβλιοθήκες. Στὴ Τριπολιτῆσος εἶναι ἡ καλλίτερη, τῆς Καρδίτσῃς τῆ συναγωνίζεται, ἡ Δράμα ἔχει κάμει μὴ καλὴ ἀρχή, τοῦ Βόλου δὲν τὴν ὑπολογίζουμε στὶς λαϊκὲς γιὰτι εἶναι μᾶλλον παλῆν βιβλιοθήκη ὅπως καὶ τῆς Κοζάνης καὶ ἄλλες. Κι' ὅμως οἱ λαϊκὲς βιβλιοθήκες καλοῦνται νὰ παίξουν τὸ πιὸ σημαντικό ὄλο γιὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν

τοῦ λαοῦ. Ἡ εὐεργετικὴ τῶν ἐπίδραση εἶναι διττή. Πρῶτα γιὰτι ἐξασφαλίζουν δωρεὰν βιβλία, πρόχειρα γιὰ τοὺς πολλοὺς ποὺ δὲν θὰ εἶχαν τὰ οικονομικά. Δεύτερον γιὰτι ἂν κατευθύνωνται ἀπὸ ὁργανισμοὺς μὲ βαθεῖα τὴ συναίσθησιν τοῦ προορισμοῦ τῶν μποροῦν νὰ χρησιμέψουν γιὰ τὴ δημιουργία ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ, κάνοντας προσιτὸ τὸ βιβλίον καὶ προκαλώντας τὸ ἐνδιαφέρον γι' αὐτὸ καὶ ἀνθρώπων ποὺ δὲν θὰ εὗρισκαν ἄλλωὺς τὴν ἀφορμὴ νάρθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ βιβλίον. Γιὰ νὰ ἐπιτύχουν ὅμως αὐτὸ τὸ δεύτερο μέρος τοῦ προορισμοῦ τῶν οἱ λαϊκὲς βιβλιοθήκες πρέπει βασιζόμενες στὴ γενικὴ ἀρχὴ ὅτι μὴ βιβλιοθήκη πρέπει νὰ ἔχη ὅλα τὰ βιβλία νὰ καθοδηγοῦν τὸ ἀναγνωστικὸν τους κοινὸ διαπιστώνοντας τὴ πνευματικὴ βαθμίδα ποὺ βρίσκεται καὶ νὰ ἔχουν στὴ διάθεσίν του πρὸ παντὸς βιβλία ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ τὰ παρακολουθήσῃ γιὰτι ἄλλιως στηριζόμενοι σὲ μὴ κούφια ἐπιστημονικότητα κινδυνεύουν νὰ κάνουν τὸ χειρότερο Ἀκαδημαϊσμὸ, καὶ νὰ δημιουργοῦν τέλματα γιὰ τὴ λαϊκὴ μᾶζα καὶ βατράχια μέσα σ' αὐτὰ τοὺς μανδαρινούς τῆς σκέψης.

Ἀπὸ τὴ χρησιμότητα αὕτη τῶν λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν βγαίνει καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ προχωρημένοι στὴ σκέψη κάθε τόπου, ἐκεῖνοι ποὺ νομίζουν ὅτι αἱ κατακτήσεις τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι κτῆμα λίγων «ἐπιστημόνων» ἀλλὰ πρέπει νὰ μπαίνουν στὴν ὑπηρεσία τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ὅσοι πιστεύουν ὅτι δουλεύουν γιὰ τὴν ἀνθρώπινη εὐτυχία μέσα στὴν ὁποία μπορεῖ νὰ τοποθετηθῇ καὶ ἡ δικὴ τους ὄχι ἀπὸ μὴ μεταφυσικὴ πίστι, ἀλλὰ ἀπὸ διαπίστωση τῆς κοινωνικῆς μας κατάστασης, ὅλοι αὐτοὶ πρέπει νὰ ἔχουν σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα τους γιὰ τὴν ἐκπολιτιστικὴ κίνησιν, τὴ δημιουργία λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν. Εἶναι ἡ θετικώτερη ὑπηρεσία ποὺ μποροῦν νὰ προσφέρουν γιὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ κοινοῦ καὶ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη πρόοδο. Οἱ λαϊκὲς βιβλιοθήκες θὰ συνηθίσουν τὴ νεολαία νὰ ζητεῖ καὶ νὰ διαβάσῃ τὸ χρήσιμο βι-

βλίον. Θὰ τὴ μάθουν πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ ἀγαπᾷ τὸ βιβλίον γιὰτι—ἂς μὴ τὸ κρύβουμε—τὸ σχολεῖον δὲν μαθαίνει τέτοιο πρᾶγμα. Στὶς λαϊκὲς βιβλιοθήκες θὰ εὗρουν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκδηλώσουν τὴ ζωτικότητά τους οἱ νέοι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν μένουσιν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴ στερεότυπη καθημερινὴ δουλειά τους οὔτε θέλουσιν νὰ συχνάζουν σὲ κέντρα τεμπελιάς καὶ πνευματικῆς νάρκης. Στὶς λαϊκὲς βιβλιοθήκες θὰ εὗρῃ τὴν εὐκαιρία καὶ αὐτὸς ὁ ἐπιστήμων νὰ ξανοίξῃ τὸν πνευματικὸν του ὄριζοντα, πὸ πέρα ἰπὸ τὰ στενὰ πλαίσια τῆς ἐπιστήμης, τοῦ ἐπαγγέλματός του· θὰ εὗρῃ τὰ ἐκλεκτὰ φιλολογικὰ ἔργα, θὰ μελετήσῃ τὴν κοινωνιολογία, θὰ εὗρῃ βιβλιογραφία σχετικὴ μὲ τὲς καλὰς τέχνες, μὲ τὴν φιλοσοφία, μὲ τὴν ἱστορία καὶ τὴν πολιτικὴν. Δὲν πρέπει νὰ ἀποκρύψωμε ὅτι τὸ Πανεπιστήμιον δίνει μὴ μὲ μόρφωση καλὴ ἢ κακὴ γύρω ἀπ' τὴν ἐιδικότητα τοῦ καθενός. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀρκετό. Παράλληλα μ' αὐτὸ ὁ ἀνθρώπος ποὺ διψᾷ γιὰ μάθησιν, θὰ ζητήσῃ κι' ἄλλες πηγὰς γνώσης ποὺ

δὲν ἔχουν «ἔδρες» στὸ Πανεπιστήμιον ἢ καὶ δὲν διδάσκονται ἀπὸ «καθέδρας». Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ ὄλο μὴ βιβλιοθήκης δὲν εἶναι νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὶς στενὰ ἐπιστημονικὲς ἀνάγκες τῶν ἐπιστημόνων ἀναγνωστῶν τῆς, ἀλλὰ τὶς γενικώτερες πνευματικὲς ἀνάγκες ποὺ μποροῦν καὶ πρέπει σιγὰ—σιγὰ νὰ μὴν εἶναι ἀνάγκες κανενὸς ἐιδικοῦ ἢ καὶ μὴ ἐιδικοῦ ἐπιστήμονα, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀνάγκες κάθε ἀνθρώπου ἄσχετα μὲ τὴ θέσιν ποὺ ἔχει στὴ παραγωγή καὶ τὴ κοινωνία.

Λαϊκὲς βιβλιοθήκες μ' αὕτη τὴν κατεῦθυνση εἶναι προωρισμένες νὰ ἐξυψώσουν τὸ πνευματικὸν μας πολιτικὸν καὶ νὰ ὑποβοηθήσουν τὴν προοδευτικὴν πορεία τῆς ἀνθρωπότητος. Τέτοιες λαϊκὲς βιβλιοθήκες πρέπει νὰ γίνουσιν παντοῦ μὲ τὴν πρωτοβουλία τῆς πιὸ ζυπνημένης μερίδας κάθε τόπου καὶ νὰ ἀποσπᾷσιν τὴν ἐνίσχυση τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων καὶ τοῦ κράτους ποὺ τόσο τσιγγονεύονται ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν λαϊκὴν μόρφωση. Καρδίτσα ΑΠ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ

ΛΑΪΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Δὲ μοῦ μιλάτε ἐλεύθερα, πῶς εἶμαι μπερδεμένος
σ' ἓνα κλωνί βασιλικὸ εἶμαι περιπλεγμένος

ναμάν, ναμάν,
σ' ἓνα κλωνί, κλωνί βασιλικὸ εἶμαι περιπλεγμένος.

Καὶ πέρνω ἓναν ἀνήφορον βρῖσκω ρουϊδιὰ μὲ ροῖδα
βρῖσκω καὶ τὴν ἀγάπη μου, δὲν τῆς χορταίνω λόγια
ναμάν, ναμάν,
βρῖσκω καὶ τὴν ἀγάπη μου δὲν τῆς χορταίνω λόγια.

Σὰν πᾶς κόρη στὴν ἐκκλησιὰ προσκύνει καὶ γιὰ μένα
νὰ λυώσῃνε, κόριμ, τὰ κρίματα πῶχομε καμουμένα
ναμάν, ναμάν,
νὰ λυώσῃνε κόριμ τὰ κρίματα πῶχομε καμουμένα.

Κι' ἓνα ψηλὸ δενδρὶ, μέσα καρδιὰ δὲν ἔχει
ἔτσι κι' ὁ νιὸς ἀπ' ἀγαπεῖ τὸ νοῦ του δὲν τὸν ἔχει
ναμάν, ναμάν,
ἔτσι κι' ὁ νιὸς ἀπ' ἀγαπεῖ τὸ νοῦ του δὲν τὸν ἔχει.

(Ἀπ' τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ τοῦ «Λαογραφικά»)

Γ. Μ.

ΔΕΝ ΞΑΝΑΠΑΙΞΕ Η ΦΑΝΙΤΣΑ...

του κ. ΘΑΝΟΥ ΚΛΩΝΗ

ΤΑ ρώδια σκάζαν απ' την κάψα στις ρωδιές χείλια άρρωστημένα μοιάζαν τὰ φλούδια τους. Του κάμπου ή επιδερμίδα φωσφωρίζει έναν διάφανον άγνόν—τρεμουλιαστόν άχνόν—πέρα στά λασποτόπια της Κάρλας κοντά. Καλοκαίρι. Άνάσαινα τόν καθάριον άέρα του βουνού, άκουμπισμένος στο κάμπουρικο κορμί της γέρικης έλληας. Δειλά—δειλά ξεμυτούσε απ' τὰ καμποτόπια ό λίβας. Φτερούγιζε ή άσθενική του άνάσσα στά ρουθούνια πειραχτικά. Μεσημέρι. Στις φλέβες τó αίμα δυνατό σφυροκοπάει. Λούζει ό ήλιος τή πλαγιά. Τó μεδοϋλι λύνει στή ραχοκοκκαλιά.

—Άτιμο φύσημα, φώναζε ό γέρο Μαρούδας με θυμό.

—Άτιμος ό άναθεματισμένος! Φώναζε κ' ή γρηά του βγάζοντας καυτά άναστενάγματα... Οϋ νά χαθής άστένεια!, Ξανάλεγε ή γρηά πετώντας τó τσαπί στά μεστωμένα κοτσάμπολα., Μπα σέ καλό σ'...

Τά «πράγματα» στενοχωριούνται στά ντάμια. Πέρνουν δρόμο για τὰ λειβάδια του χωριού. Ό άχμάκης ό Σιδέρης κουβαλάει με τó μουλári νερό. Κάτι μουρμουρίζει. Σίγουρα βλαστημάει...

Μοναχά ή Φανίτσα—τό άγκονάκι της Μαρούδαινας δέν παραπονιέται. Οϋτ' ό λίβας οϋτ' ό ήλιος τήν πειράζει. Κι' είναι ένα κουτσόβελο τόσο δά. Έκείνος πού τήν πρωτοβλέπει και πρωτοβήματη νά τή λέει δέν πέφτει έξω. Έχει όμως τὰ χρονάκια της ή Φανίτσα. «Άμ

πώς», Θά πήγαινε φέτος στή δεύτερη του δημοτικού.

Καμάρωνε κι' όλας.

—Άμ τί θαρρείς! μουλεγε. Έτσι είμαστε μείς!..

—Άκούς εκεί τ' αντίχριστο... .

«Έτσι είμαστε έμεις!» Τήν πειράζε ή γιαγιά της ή Μαρούδαινα.

«Έμεις!» Μεγάλωσε κι' ή Φανίτσα τώρα.

—Σάν δέ ντρέπεσαι άνήσυχο.. Έλεγα γώ.

Μά ή Φανίτσα ήταν λιγομίλητη. Μ' άφηγε πάνω στή κουβέντα και τó στριβε. Κατρακυλούσε τ' άναμμένα βραχάκια πρós τή ρεμματιά. Τής άρεσαν τὰ βατόμουρα και στεκόταν. Διάλεγε τὰ γινωμένα και δρόμο... Τά μικρά ποδαράκια μηχανή. Στους μπαχτσέδες του χωριού σταματούσε τέλος. Έκει ό Πάκης τήν περίμενε. Η παρέα της.

—Παίζουμε; τή ρωτούσε εκείνος με χαρά. Παίζουμε;...

—Νά παίξουμε, άπαντούσε ή Φανίτσα γελαστά, χτυπώντας τις μικρές της παλάμες. Μά τί νά παίξουμε; Ρωτούσε έπειτα.

—Ά! ξαίρω κ' έγώ! Άπαντούσε ό Πάκης σκεφτικός.

Έδώ ήταν ό κόμπος. Τί νά παίξουν! Μά ή Φανίτσα ήταν διαβολεμένη. Πρότεινε λοιπόν.

«Θά παίξουμε κείνο—θά παίξουμε τούτο». Ό άλλος πάλι δέν ήθελε τὰ παιχνίδια αυτήνης. Νά υποχωρήση ό Πάκης ό μεγαλύτερος; Άδύνατο.

—Δέν είναι παιχνίδια αυτά Φα-

νίτσα! Έλεγε πεισματάρικα ό Πάκης.

Ύστερα γινόταν πío σοβαρός. Άφηνε τή φιλενάδα του και χανόταν μέσα στά περιβόλια. Καμμιά φορά γύριζε. Έρχόταν φορτωμένος δαμάσκηνα.

—Έ! Φανίτσα! Τής φώναζε.

Μά ή Φανίτσα πείσμωνε στο μεταξύ. Σούφρωνε τὰ νόστιμα χειλάκια της με προσπάθεια κωμική. Τά μικρά ματάκια χαμήλωναν. Κ' ύστερα ή Φανίτσα έδειχνε τήν περιφρόνια στο φίλο της. Ναι ή Φανίτσα. Τό μικρό κορμάκι έσκυβε και τὰ χεράκια πασπάτευαν κάτι. Τάχα είχε άσχολίες κι' αυτή. Μάζευε ρήγανη τάχα. Έγώ όμως είδα τή Φανίτσα πώς έρριχνε κρυφές ματιές στο Πάκη. Ναι τή Φανίτσα τή πεισματάρικα.

Όσοτόσο τó παιδικό πείσμα δέν κρατάει πολύ. Κ' έπειτα τών μικρών παιδιών ή καρδιές είναι τρυφερές. φύλλα πρωτόφαντα άνοιξιάτικου κλωναριού, θάλεγα.

—Καλά. Έλεγε τέλος ή Φανίτσα. Καλά πές και θά παίξουμε. . .

Ό Πάκης πρότεινε ένα παιχνίδι. Η Φανίτσα χτυπούσε τὰ τρυφερά της χεράκια και γελούσε—γελούσε. Και τὰ δύο μαζί παίζαν εύτυχισμένα. Έγιναν δυό καλοί φίλοι... Σουρούπωνε.

Τό πράσινο της όξυας με τó άσημι της έλληας σμίγει σιγά—σιγά. Τά πουλιά κατιάζουν στά κλαδιά τώρα. Οί δυό μικροί φίλοι μου φαίνονται εύτυχισμένοι. Και παίζουν—παίζουν.

* *

Ξαναγύρισα στο χωριό. Ένας χρόνος κοντά πέρασε. Είναι ή εποχή τώρα πού τὰ φύλλα πέφτουν απ' τὰ πλατάνια και τις όξυές με τεμπελιά: ζαλισμένα μοιάζουν. Τό τοπίο τόν καιρό αυτό είναι απ' τὰ πío γραφικά: ψεύτικο τó λές. Η

ρεμματιά με τὰ έλατα. Άντικρύ, πρós τ' άνατολικά τó Αίγαίο. ή θάλασσα. Στο σεργιάνι του γυαλού ξαποσταίνει τó μάτι. Τά ματοσίγουρα σφαλούν—θάλεγε, πώς βουλιάζεις μεσοπέλαγα. Και τότε δουλεύει ή ψυχή. Όνειρα σκέφτεσαι...

Σκέφτομαν.

Μιά γνωστή φωνίτσα ξαφνικά με ξύπνησε απ' τις σκέψεις. Στο άκουσμα γύρισα.

—Η Φανίτσα... Φώναξα.

Σάν ξαναγύρισα στο χωριό ή Φανίτσα δέν μ' ήλθε στο μυαλό. Και νάτην μπροστά μου. Τώρα θυμόμουν. Η Φανίτσα, ό Πάκης. Τό μεσημέρι κείνο τó καυτερό... Τά παιχνίδια τους στους μπαχτσέδες, τὰ πείσματά τους τὰ παιδικά... Τέλος κείνο τó μεσημέρι πάλι πού τσακωθήκαν οί δυό μικροί φίλοι... Πού έρριχνε όμως ή Φανίτσα κρυφές ματιές στον άλλον... Ναι.

Τέλος τή ρώτησα.

—Πώς με γνώρισες ύστερα από τóσον καιρό Φανίτσα;

Μ' άπάντησε όπως συνήθιζε ξευπνα

—Σέ είδα στήν ίδια μεριά. Και σκέφτοσαν κοιτάζοντας τó γυαλό, όπως τότε...

Αυτή μου μιλούσε κι' έγώ τήν κοιτούσα. Συλλογισμένη μου φαινόταν τώρα ή Φανίτσα. Ύστερα κείνο τó χαμόγελο δέν ήταν στά μικρά χειλάκια. Τή ρώτησα για τὰ μαθήματα, για τὰ παιχνίδια της, τέλος για τó φίλο της τόν Πάκη. Τότε μ' έκοίταξε μ' άπορία. Έπειτα τó μικρό της χεράκι έπιασε τó δικό μου...

* *

Η μικρή πορτίτσα στο άνοιγμα έτριξε. Τά χορτάρια και τ' άγριο-λούλουδα πολύ πυκνά ήταν. Οί φτωχικοί ξύλινοι σταυροί μόλις ξεμυτούσαν απ' τ' άγριοχόρταρα.

Προχωρήσαμε λίγο σ' ένα άτρο-
φικό μονοπάτι του κοιμητηριού. Κ'
έπειτα σταθήκαμε. Κοιταχτήκαμε
κι' ὄλας με τὴ Φανίτσα. Τὸ χεράκι
τῆς ξαφνικά τεντώθηκε. Ἔδειχνε.
Κατάλαβα...

— Νά, μοῦπε σὲ λίγο ἡ Φανίτσα.
Νά! ὁ Πάκης!...

Τὸ χεράκι τῆς ἀπόμεινε λίγη
ῶρα τεντωμένο· ἔδειχνε τὸν μι-
κροῦτσικο τάφο. Σιγὰ—σιγὰ ὕστε-
ρα καὶ τὸ ξανθὸ κεφαλάκι ἔγειρε.
Ὅταν σηκώθηκε, τὰ μαῦρα ματά-
κια τῆς βουρκωμένα φαινόταν. Τὸ
δάκρυ τὰ νότισε. Κάτι μασημένα
λόγια μοῦ ψιθύρισε ἔπειτα ἡ Φανί-

τσα. Ἔχω τὴν ἰδέα πὼς κάτι τέ-
τοιο εἶπε...

— Δὲν ξανάπαιξα ἀπὸ τότε πιά.
Κι' οὔτε θὰ ξαναπαίξω...

Τώρα δὲν ξέρω κι' ἐγὼ ἂν τὰ
λόγια αὐτὰ τῆς Φανίτσας, ξμειναν
ὑποσχέσεις μοναχά. Μιά φορά τὸν
καιρὸ ποὺ βρισκόμουνα στὸ χωριό,
ἡ γελαστὴ πλαγιὰ δὲν ἀντήχησε
ἀπ' τὸ ξένοιαστο γέλοιο τῆς Φανί-
τσας. Καὶ κάτι ἄλλο θυμᾶμαι ἀκό-
μα· πὼς, ἡ γέρικη ἑλῆά, τὰ ἔλατα
κι' ἡ ὀξυὲς μαζύ, ὁ γέρο—Μαρού-
δας κ' ἡ φαμίλλια του, μοῦ φέρναν
στενοχώρια στὴν ψυχὴ—ἀκόμα καὶ
τ' ἀντικρυνὰ ἀκρογιάλια τοῦ Αἰ-
γαίου.

ΘΑΝΟΣ ΚΛΩΝΗΣ

ΚΑΘΕ ΤΙ ΔΙΚΟ ΣΟΥ...

Κάθε τι δικό σου, πόσο τ' ἀγαπῶ
σάν ἀπὸ κοντά σου ξεκινᾶ κι' ἀγγίζει
τὴ βαρειὰ ψυχὴ μου, μέσ' στὴ μοναξιά...
Ὅ,τι καὶ νὰ ψέλνῃ, πὼς γλυκὰ τ' ἀκῶ!
Εἶτε σάν τραγουδι θεῖο μὲ λικνίζει
ἢ σὰ μοιρολόγι σχίζει τὴν καρδιά.

Κάθε τι δικό σου πάντα τ' ἀγαπῶ,
γιατὶ πάντα κι' ἔχει κάτι ἀπὸ σένα:
δάκρυ, βλέμμα, γέλοιο, φίλημα, φωνή...
Ὅ,τι κι' ἂν μοῦ δίνει, πὼς τὸ λαχταρῶ!
Εἶτε τὴ δροσοῦλα στ' ἄνθη τ' ἀνθισμένα
ἢ πικρὸ τὸ θρῆνο σὲ μιὰ συντριβή.

Κάθε τι δικό σου, πὼς θὰν τ' ἀγαπῶ,
αὔριο, τοῦ χρόνου, ὅποτε κι' ἂν φτάσῃ
τὰ δεσμὰ τῆς ἔγνοιας γιὰ νὰ λυτρωθοῦν...
Ὅ,τι κι' ἂν μοῦ φέρῃ πὼς θὰν τὸ δεχτῶ!
Εἶτε τὴν ἀγάπη στῆς ζωῆς τὴν πλάση
ἢ σκληρὸ τὸν πόνο σ' ὅσα θὰ σβυθοῦν...

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

“ΑΝΘΟΥΛΑ,” “Η ΑΓΝΩΡΙΣΤΗ,”

Ἔπο ΓιΑΓΚΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Α Ν Θ Ο Υ Λ Α

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Ἀγάπησέ με, Ἀνθοῦλά μου, γλυκεῖα χουση
[μου ἐλίδα

Καθὼς κ' ἐγὼ σ' ἀγάπησα τὴν ῶρα ποῦ σὲ
[εἶδα,

Εἶχες τὰ μάτια σου γυρτὰ 'ς τὰ πράσινα χορ-
[τάρια,

Κ' ἡ λύπη σου τὰ στόλιζε μὲ δυὸ μαργαρι-
[τάρια.

Τὴ μάνα σου θυμούμενη ἐδάκρυζες, Ἀν-
[θοῦλα,

Γιατὶ 'ς τὸν κόσμον σ' ἄφησε μονάχη κι' ὄρ-
[φανοῦλα.

Ἄ, ναί, φυλάξου, ἀγάπη μου, τοῦ κόσμου ἀπὸ
[τὴν πλάνη,

Ὅποῦ μὲ λόγια δολερὰ τόσα κοράσια χάν-
[νει.

Ποῦ πᾶς μονάχη κ' ἔρημη, ἀθῶα περιστε-
[ροῦλα ;

Βρόγια πολλὰ σοῦ σταίνουνε· ἔλα μαζί μου,
[Ἀνθοῦλα.

Ἡ «Ἀνθοῦλα» ἀπὸ τὰ πρῶτα
τραγουδία τοῦ Σολωμοῦ ἔχει ὅλη
τὴ χάρη τῆς ἀπλότητος τῶν ποιη-
μάτων τῆς ὑποκειμενικῆς ἐρωτικῆς
ποιήσεως. Ὅσο κι' ἂν εἶναι ἀπλό
καὶ σύντομο, μᾶς δίνει ὡστόσο,
ὅλη ἐκείνη τὴ συγκίνηση ποὺ πα-
ρέχουν τὰ ἄρτια ποιήματα τοῦ εἰ-
δους αὐτοῦ. Τὸ συμπαθητικὸ καὶ
ῶραῖο αὐτὸ ποίημα ἔχει ὅλη τὴ
σφραγίδα τοῦ δημιουργοῦ του. Τρι-
πλῆξ δὲ εἶνε ἡ κύριος χορδὴς ποὺ
μᾶς ἀγγίζει: τοῦ ἐρωτικοῦ αἰσθη-
ματος ποὺ καὶ κυριαρχεῖ στὸ ποίη-
μα, τῆς συμπόνιας γιὰ τὴν ὄρφανή,
καὶ τῆς ἀποστροφῆς γιὰ τὴν ἀθλιό-
τητα τοῦ κόσμου, ὅπου κατὰ τὸν
ποιητὴ «μὲ λόγια δολερὰ» τόσα
κοράσια χάνει» καὶ μᾶς παρου-
σιάζει τὴν «Ἀνθοῦλα» ὁ Σολωμὸς

μὲ μιὰ ὠραιότατη, ὑποβλητικὴ εἰ-
κόνα, καθὼς τὴν πρωτοεἶδε.

»Εἶχες τὰ μάτια σου γυρτὰ στὰ
[πράσινα χορτάρια

»Κι' ἡ λύπη σου τὰ στόλιζε μὲ
[δυὸ μαργαριτάρια.

Παραστατικὴ κι' ἐκφραστικὴ εἰ-
κόνα, ποὺ ἀξιόλογα θὰ μπορούσε
νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ νὰ δώσῃ θέμα σὲ
ζωγράφο. Ἔτσι τὴν εἶδε ὁ ποιη-
τῆς. Μὲ τὰ μάτια γυρτὰ στὰ πρά-
σινα χορτάρια (ἔξω στοὺς ἀγρούς)
καὶ μὲ δυὸ δάκρυα, δυὸ μαργαρι-
τάρια στὰ μάτια. Ὁ καημὸς τῆς
ὄρφανιας τὴν ἐπίκραине. Ἡ θύμηση
τῆς μάνας τὴν ἔκαιγε, γιατί στὸν
κόσμον τὴν ἄφησε μονάχη κι' ὄρφα-
νοῦλα.

Διπλῆ δὲ ἔχει τὴν ἐπίδραση. Ἀπὸ
τὴ μιὰ μᾶς γεννᾶει μεγάλη συμπά-
θεια γιὰ τὴν ὄρφανή, ποὺ πονεῖ,
θλίβεται καὶ δακρύζει «τὴ μάνα
τῆς, θυμούμενη» κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη
μᾶς διαθέτει κατὰ τέτοιο τρόπο,
ποὺ καὶ μεις νὰ συμμεριστοῦμε τὸ
αἶσθημα τοῦ ποιητῆ, ποὺ ὡς τὴν εἶ-
δε τόσο τὴν ἀγάπησε...

Ἡ «Ἀνθοῦλα» λοιπὸν, δὲν εἶνε
ἄλλο παρὰ ἓνα λεπτότατο ποίημα
μὲ πολλὴ αἰσθηματικὴτητα, ἓνα ἐ-
ρωτικὸ κάλεσμα, γεμᾶτο περιπά-
θεια, πόνο, συμπάθεια καὶ ἀγάπη,
γιὰ τὴ μικροῦλα ὄρφανή.

Καὶ νὰ ἡ ἀνώτερη, εὐγενικὰ αὐ-
τὴ πρόσκληση :

«Ἀγάπησέ με, Ἀνθοῦλα μου»

Δὲν τὴν παρακαλεῖ, βέβαια, μὲ
τὴν ἔννοια τοῦ οἴκτου, ἀλλὰ τρυ-
φερὰ καὶ μὲ περιπάθεια ζητάει ἰ-
κανοποίησιν τοῦ ἐρωτικοῦ του πό-

θου. Σάν νά τῆς λέει : Ἄνταπόδω-
σε τὸ αἰσθημά μου, ἀγάπησέ με
καὶ Σύ. Καὶ πονεῖ ἀκόμα περισσό-
τερο ὁ ποιητὴς μὲ τὶς θλιβερὲς σκέ-
ψεις ποῦ κάνει γιὰ τὴν ὄρφανούλα.
Ἔτσι μικρὴ καθὼς εἶνε, βλέπει τὴν
ἀκολασία καὶ τὴ διαφθορὰ ἔτοι-
μες νὰ παρασύρουν τὴν ἀθῶα παι-
δούλα μὲ λόγια πλανερά. ὅπως τό-
σα ἄλλα «κοράσια»... Κι' ὅλη ἡ πί-
κρα ποῦ νοιώθει ὁ ποιητὴς γιὰ τὸ
χυδαῖο ξεπεσμό τοῦ κόσμου καὶ ἡ
ἀνησυχία του, γιὰ τὴν καταστροφὴ
ποῦ περιμένει τὴν Ἀνθοῦλα, μονά-
χη καθὼς εἶνε κι' ἔρημη, φανερώ-
νοντας τόσο χαρακτηριστικὰ σὲ
δυσὸ μονάχα λέξεις, σ' ἐκεῖνο τὸ
στοχαστικὸ : «Ἄ, ναί», ποῦ εἶνε τὸ
καταστάλαγμα ὅλων τῶν θλιβε-
ρῶν καὶ πικρῶν αὐτῶν λογισμῶν
του. Καὶ ἐξακολουθεῖ :

«Φυλάξου, ἀγάπη μου, τοῦ κόσμου
[ἀπὸ τὴν πλάνη,
Ὅποῦ μὲ λόγια δολερά τόσα κο-
[ράσια χάνει.»

Καὶ τοῦ αὐξάνει ὁ πόνος ἀπὸ
διπλῆ αἰτία : Ὁ ἀνθρωπισμὸς ἀπὸ
τὴ μιά, τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἠθικοῦ
ἀνθρώπου, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἡ αἰ-
σθηματικότης καὶ ἡ ὅλη ἐρωτικὴ
του διάθεση. Καὶ οἱ δυσὸ αὐτὲς αἰ-
τίες ἀντικειμενικὴ ἢ μιά, ὑποκειμε-
νικὴ ἢ ἄλλη, τὸν κάνουν τῶρα ἀ-
κόμα περισσότερο τρυφερά καὶ
συμπνετικὰ νὰ τὴ ρωτᾷ μ' ὅλη
ἐκείνη τὴ σκέψη τὴ μελαγχολικὴ
καὶ βαθυστόχαστη :

«Ποῦ πᾶς μονάχη κ' ἔρημη, ἀθῶα
[περιστεροῦλα]
Γύρω εἶνε χαμός. Βρόχια, θυλιές
[καταστροφῆς.

Καὶ ὡς ὑπέριστα ἐκδήλωση τοῦ
πόνου, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότε-
ρο βέβαια, τῆς τρυφερῆς τοῦ ἀγά-
πης, μὲ περιπάθεια καὶ βαθύ λυ-
ρισμό, τὴν προσκαλεῖ :

«Ἔλα μαζί μου, Ἀνθοῦλα.»

Ζητάει πάλι τὴν ἀνταπόδοση τῆς

ἀγάπης του, ἀλλὰ καὶ τὴν πονεῖ
καὶ ὡς νὰ τῆς προσφέρει τὴν πιὸ
βέβαιη εὐτυχία : Ἔλα μαζί μου, τῆς
λέει, ἐγὼ ἀγαπημένος σου, ἐγὼ καὶ
προστάτης σου.

ΑΓΝΩΡΙΣΤΗ

Ποιὰ εἶναι τούτη
Ποῦ κατεβαίνει
Ἄσπροεντυμένη
Ὅχ τὸ βουνό ;

Τώρα ποῦ τούτη
Ἡ κόρη φαίνεται,
Τὸ χόρτο γένεται
Ἄνθη ἀπαλό.

Κι' εὐθὺς ἀνοίγει
τὰ ὄραία του κάλλη,
Καὶ τὸ κεφάλι
Συχνοκουνεῖ.

Κ' ἐρωτημένο
Νὰ μὴ τὸ ἀφήση,
Νὰ τὸ πατήση,
Παρακαλεῖ.

Κόκκινα κ' ὄμορφα
Ἔχει τὰ χεῖλα,

Ὅσαν τὰ φύλλα
Τῆς ῥοδοαρίας,

Ὅταν χαράζει,
Καὶ ἡ αὐγοῦλα
Λεπτὴ βροχοῦλα
Στέλνει δροσιᾶς.

Καὶ τῶν μαλλιῶνε της
Τ' ὄραιο πλῆθος
Πάνου 'ς τὸ στήθος
Λάμπει ξανθό.

Ἔχουν τὰ μάτιατης,
Ὅπου γελοῦνε,
Τὸ χεῖμα πούνα
Στὸν οὐρανό.

Ποιὰ εἶναι τούτη
Ποῦ κατεβαίνει
Ἄσπροεντυμένη
Ὅχ τὸ βουνό ;

Πρόκειται γιὰ τὸ γνωστὸ σὲ ὀ-
λους καὶ μάλιστα στοὺς παλαιότε-
ρους, ἀγαπημένο τραγουδάκι, ποῦ
τὸ τραγούδησε ὅλη ἡ περασμένη
ῥομαντικὴ γενεά.

Ποιὰ εἶναι τούτη
Ποῦ κατεβαίνει
Ἄσπροεντυμένη
Ὅχ τὸ βουνό ;

Δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ τὸ ὄραιο,
ἀπλὸ καὶ αἰσθηματικὸ ποίημα τοῦ
Σολωμοῦ «ἢ Ἀγνώριστη» ποῦ ἴ-
σως—ἴσως πολλοὶ νὰ μὴν ἐγνώρι-
ζαν οὐδὲ καν τὸν ποιητὴ του. Ἐ-
παθε ὅμως τόσες παραλλαγές ποῦ
νὰ δικαιολογεῖ πραγματικὰ τὸν
τίτλο του... Γι' αὐτὸ ἀκόμα περισ-
σότερο ἀξίζει ν' ἀσχοληθεῖ κανεὶς
μὲ τὸ ποίημα αὐτό.

Στὴν «Ἀγνώριστη» ὁ Σολωμὸς ὑ-
ψώνει ἕναν ὕμνο στὰ νειάτα, στὴν
ὀμορφιά, ποῦ τὴν ἐνσαρκώνει τῶ-

ρα καθὼς κατεβαίνει ἀπ' τὸ βου-
νὸ μιά ἀσπροεντυμένη, σύμβολο ἴ-
σως καὶ τοῦτο τῆς ἀπολύτου ἀγνό-
τητος. Καὶ ἡ ἐντύπωση τοῦ ποιητῆ
γενικὰ ἀκόμα πιὸ ἰσχυρὴ, ὅσο Ἐ-
κεῖνη τοῦ εἶνε ἀγνωστὴ καὶ ξένη.
Ἡ αἰώνια ἔληξη τοῦ ἀγνωστού...

Ἡ ὀμορφιά της αὐτῆ, ἡ λάμψη
τῆς νειότης δημιουργοῦν γύρω της
μιά αἰσθηματικὴ ἀτμόσφαιρα, ὡς
καὶ σ' αὐτὰ ἀκόμα τ' ἄψυχα, σ'
ὅλη τὴ γύρω φύση. Καὶ τὸ χόρτο,
καθὼς τὴν ἀντικρύζει γίνεται, λέει
ὁ ποιητὴς, κι' αὐτὸ «ἄνθος ἀπαλό».
Ἐρωτεύεται τὴν «Ἀγνώριστη», καὶ
ὁ ἔρωτος ποῦ ὅλα τὰ μεταμορφώνει
μὲ τὴν ἀγαθὴ τὴν ἐξυψωτικὴ του
ἐπίδραση, ἀσκεῖ καὶ τῶρα τὴ μα-
γικὴ του δύναμη. Μεταβάλλει τὸ
χόρτο σὲ λουλουδί...

Τὸ ποίημα αὐτὸ τοῦ Σολωμοῦ
εἶνε ἀπλὸ κι' εὐκόλο στὴν κατανό-
ηση. Ἔχει ὅμως καὶ τοῦτο τὴ
σφραγίδα τοῦ μεγάλου ποιητῆ.
Ἐξω ἀπὸ τὶς ὀμορφότερες ποιητι-
κές του εἰκόνες, καθὼς εἶνε :

Κόκκινα κι' ὄμορφα
Ἔχει τὰ χεῖλα,
Ὅσαν τὰ φύλλα
Τῆς ῥοδοαρίας,
Ὅταν χαράζει
Καὶ ἡ αὐγοῦλα
Λεπτὴ βροχοῦλα
Στέλνει δροσιᾶς,

ἔχει στιχουργικὲς ἀρετὲς σπάνιες.
Ὁ στίχος του χορευτὸς κι' ἐνθου-
σιώδης, ἔχει πλαστικότητα καὶ γοη-
τεία στὰ λυγίσματά του, μουσικό-
τητα κι' ἀρμονία. Μεταχειρίστηκε
στὸ ποίημα αὐτὸ ὁ Σολωμὸς τὰ πιὸ
σύντομα καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, τὰ
δυσκολώτερα μέτρα. Τὸ ἐλάχιστο
ποῦ ἔμπορεῖ νὰ φτιαστεῖ ἕνας τε-
χνικὸς στίχος.

Στὴν «Ἀγνώριστη» οἱ στίχοι εἶ-
ναι συνταιριασμένοι πεντασύλλα-
βοι, τετρασύλλαβοι καὶ κάποτε ἐ-
ξασύλλαβοι. Οἱ λίγοι ἐξασύλλα-
βοι ποῦ ὑπάρχουν εἶνε καὶ αὐτοὶ

ὡς γιὰ νὰ δίνουν μὲ τὴ μικρὴ τους
ποικιλία, καθὼς μάλιστα εἶνε προ-
παροξύτονοι, περισσότερη χάρη
στὸ ποίημα. Σὲ τόσο λιγυσύλλα-
βους στίχους, ἔτσι συνταιριασμέ-
νους, δὲν ἔχει γράψει ὁ Σολωμὸς
πολλὰ ποιήματα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν
«Ἀγνώριστη», μόνον τὴν «Τρελλὴ
Μάννα» καὶ τὴν «Ψυχοῦλα». Μὲ
τὰ ποιήματα αὐτὰ ὁ Σολωμὸς μᾶς
ἔδωκε τὸ μέτρο τῆς ἐντέλειας, τῶν
λιγυσύλλαβων αὐτῶν στίχων. Γιὰ
τὴν ἱστορία τῆς τεχνικῆς τῶν στί-
χων ἀναφέρουμε πὼς πολλοὶ μετὰ
τὸ Σολωμό, νεώτεροι ποιηταί, με-
ταχειρίστηκαν ἀκόμα πιὸ λιγο-
σύλλαβους στίχους καὶ κυρίως τὸν
τρισύλλαβο. Πολὺ σπάνια ὅμως
καὶ περισσότερο, γιὰ νὰ δείξουν
στιχουργικὴ δεξιότητα.

Στὴν «Ἀγνώριστη» ἀξίζει ἀκό-
μα νὰ προσέξουμε δυσὸ τέτραστιχα.
Τὸ πρῶτο καὶ τὸ τελευταῖο τοῦ ποι-
ήματος. Πρόκειται γιὰ δυσὸ ἐντε-
λῶς ὅμοια κι' ὡστόσο διαφορετικὰ
στὴν ἐννοία. Στὴν ἀρχὴ ὁ ποιητὴς
μὲ τοὺς στίχους :

Ποιὰ εἶναι τούτη
Ποῦ κατεβαίνει
Ἄσπροεντυμένη
Ὅχ τὸ βουνό ;

—Ὅσο κι' ἂν ἔχει ἀντικειμενικὸ
τὴν τὸ ποίημά του—δείχνει ὄλο-
τό θαυμασμό του, γιὰ τὴν ὀραία
κόρη. Ἄλλ' ὁ θαυμασμὸς κατὰ τὸν
Σταντάλ εἶνε τὸ πρῶτο στάδιο τοῦ
ἔρωτος. Καὶ πράγματι ὁ ἔρωτος κι'
ἔδω ἀκολουθεῖ. Τὸ ἐρωτημένο λου-
λουδί ἦταν ἴσως, αὐτὸς ὁ ποιητὴς...
Γι' αὐτὸ, καθὼς ἐπαναλαμβάνει
στὸ τέλος τοῦ ποιήματος τοὺς πρῶ-
τους πάλι στίχους :

Ποιὰ εἶναι τούτη
Ποῦ κατεβαίνει
Ἄσπροεντυμένη
Ὅχ τὸ βουνό ;

δὲν εἶνε πιά ἀπλῶς ἀντικειμενικὸς
θαυμαστὴς μᾶς ὀμορφιάς, γοητευ-
μένος, ὅπως στὴν ἀρχὴ, ἀλλ' ἔρω-

τευμένος τώρα, κ' έχει όλο τὸ πα-
ράπονο τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τὴν ὡ-
ραία Ἐκείνη, ποὺ θὰ ἐξακολουθή-
σῃ νὰ τοῦ εἶνε ἄγνωστη καὶ ξένη..

Δὲν θὰ ἦταν ἴσως ἄσκοπο νὰ
προσθέσουμε ἐδῶ, πῶς γιὰ νὰ μὴ
προδίνεται αὐτὴ ἡ λεπτὴ ψυχολο-
γικὴ ἔννοια τοῦ ποιητῆ καὶ ἡ δια-
φορετικὴ ψυχικὴ του διάθεση στὰ
δυὸ ἐντελῶς ὅμοια αὐτὰ τετράστι-
χα, πῶς ὁ τρόπος ποῦ θ' ἀπαγγελ-
θοῦν πρέπει νὰ εἶνε διαφορετικὸς,
ἀνάλογος μὲ τὶς δυὸ αὐτὲς διάφο-
ρες ψυχικὲς καταστάσεις τοῦ ποι-
ητῆ.

Γενικά, ἡ «Ἀγνώριστη» τοῦ Σο-
λωμοῦ εἶνε ἕνα χαριτωμένο ἄβρο,
δαντελωτό, θὰ ἔλεγα ποίημα, τό-
σο στὴ μορφή, ἀπὸ ἐξωτερικὴ τε-
χνικὴ ἄποψη, ὅσο καὶ στὴν οὐσία,

γιὰ τὸ ποιητικὸ περιεχόμενό του.
Γεννάει ἕνα εὐχάριστο συναίσθημα,
ὡσὰ ν' ἀντικρύζει κανεὶς σὲ κῆπο
μισανοιγμένα γλυκομύριστα τριαν-
τάφυλλα στὸ πιὸ γλυκὸ ἀνοιξιά-
τικο φῶς ..

Γι' αὐτὸ μερικοὶ παρασύρθηκαν
καὶ θέλουν νὰ ποῦν, πῶς ὁ ποιητὴς
παρασταίνει μὲ τὸ ποίημα αὐτὸ
τὴν Ἐξοικιστὴ. Ἐξεζητημένη ἐκδοχὴ.
Ἡ «Ἀγνώριστη» εἶνε τὸ ἄγνωστο
κορίτσι, σὲ ἀνοιξιάτικη βέβαια ἡ
θερινὴν ὥρα, μ' ὅλη τὴ δροσερὴ ὁ-
μορφιά τῶν νεανικῶν τῆς χρόνων
ποῦ σαγηνεύει καὶ αἰχμαλωτίζει...
Καὶ ὁ ποιητὴς μὲ τὸ λυρικό του στί-
χο ἔδωκε μὲ ἀντικειμενικότητα,
ὅλη τὴν ἔκφραση τῆς συναισθημα-
τικῆς του αὐτῆς καταστάσεως.

Ἀθήνα ΓΙΑΓΚΟΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΙΚΡΟ ΕΛΕΓΕΙΟ

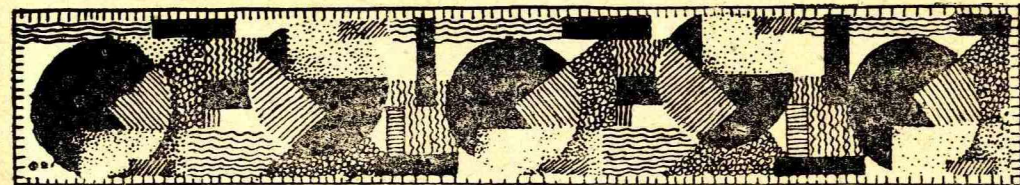
Σὰν θὰ πεθάνω μάνα μου, πάνω ἀπ' τὸ μαῦρο μνήμα μου
τὸ κρῖμα μου
συγχώρεσέ μου τὸ πικρὸ:
ποῦ πιὸ πολὺ ἀπὸ σένανε μιὰ ὁμορφὴ κόρη ἐφίλησα
καὶ κύλησα
στὰ πόδια τῆς ἕναν καιρό...

Σὰν τὴ στερνὴ μου τὴν πνοὴ κάποιο πρωτὶ ἀνοιξιάτικο
μαγιάτικο
στεῖλω ψηλά, στὸ οὐρανό:
συχώρα με ποῦ ὀλημερίς στὰ καπελιὰ τριγύριζα,
καὶ μύριζα
τῶν ναργιλέδων τὸ καπνό!

Κι' ὅταν τυφλὸς ἐτρέιλιζα μὲς' τὰ βαθειὰ μεσάνυχτα
στὰ ὀλάνοιχτα
τὰ παραθύρια ἦσαν γυρτὴ,
μὰ σὰν πεθάνω, μοναχὰ στὸ ἔρημο κοιμητήρι μου,
χατήρι μου
θὰ σιγολαῖς πικρὰ στυφτή..

Σὰν θὰ πεθάνω μάνα μου, πάνω ἀπ' τὸ κρῖο κουφάρι μου
γιὰ χάρι μου
προσεύχου κάθε βραδυνό..
Κι' ἕνα κροῖκι ἄναψε, ν' ἀναπαυτῆ ἡ ψυχούλα μου!
Μαννοῦλο μου
στερνές οἱ λίκρες ποῦ κερνῶ!..

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΗΛΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ANIMA DOLENS

Θυμᾶμαι, χτές, ποῦ σὲ πρωτόειδα στὸ παράθυρο
καὶ τὰ παιδιὰ σου μὲ γλυκειὰ φωνὴ ἐκαλοῦσες
κι' ἦσουνά τόσο μελαγχολικὴ
σὰν κάτι θλιβερὸ νὰ νοσταλγοῦσες...

Κι' ἦμουν κρυμένος, κάπου, καὶ δὲ μ' ἔβλεπες.
Κι' ἦτανε φῶς λαμπρὸ γλυκειᾶς ἡμέρας
καί, συλλογιόμουν. Ἄχ! Γιατί, γιατί δὲν ἦτανε,
νᾶῃμουνα τῶν παιδιῶν σου ἐγὼ πατέρας!

Καὶ δάκρυσά μαζὺ καὶ χαμογέλασα:
Μὰ ἦταν τὸ γέλιο μου πικρότερο ἀπ' τὸ κλάμα
κι' ἦτανε γέλιο τραγικὸ στὴ μαύρη μοῖρα μου
ποῦ μοῦγραψε νὰ παίζω τέτιο δρᾶμα!

Μὰ, μιὰ κι' οἱ δρόμοι μας χωρίστηκαν καὶ πήραμε
ξεχωριστὸ καθένας μονοπάτι,
ἄς μείνουμε μὲ μιὰ γλυκειὰν ἐνθύμηση
καί, μὲ τὸ γκρεμισμένο μας παλάτι!

Κι' ἂν κάποτε—πιὸς ξέρει!—ξανασμίξουμε,
χωρὶς ἀνώφελους λυγμούς, χωρὶς νὰ κλαῖμε,
σὰν δυὸ παληοὶ κι' ἀγαπημένοι σύντροφοι,
στὸ σταυροδρόμι τῆς ζωῆς, τὰ ξαναλέμε!

(Ἀνέκδοτο)

ΚΩΣΤΗΣ ΚΟΚΟΡΟΒΙΤΣ

Μ' ΕΣΑΣ ΑΛΗΤΕΣ!

ΝΑΙ, μ' ἐσᾶς ἀλήτες! Στὸ πρῶτο ῥοδόσκαμα τῆς αὐγῆς, ἀπάνω στὸ παγωμένο πεζοδρόμιο τῆς ἀπόκεντρης συνοικίας, ὅλη τὴν ἡμέρα δῶ κι' ἐκεῖ, ἀνάμεσα στὸ θόρυβο τῆς πολιτείας, καὶ τὸ σκοῦρο βράδυ στὸ σκοτάδι τοῦ στενοῦ σοκκακιού, ποῦ τὰ βήματά σας σέρνονται βαρειὰ καὶ τὰ μάτια σας κυττοῦν ἀποχαυνωμένα μπρός, χωρὶς τίποτα νὰ βλέπουν...

Ξέρω καλὰ τὰ κουρέλια τῆς πριγκηπτικῆς στολῆς σας, νοιώθω κι' ἐγὼ στὸ μισόγυμνο κορμί μου τὰ μαστιγώματα τοῦ βορρηᾶ καὶ τῆς βροχῆς (στῆς ἀτέρμονες νύχτες τοῦ χειμῶνα), στὰ χεῖλη μου μαδιέται ἀργὰ ὁ πόθος ὁ δικός σας γιὰ τὸ νερό, ποῦ θὰ καταπραῦνη τὴν ἀσβυστή σας δίψα. Δὲν ἔχω δική μου ζωή! Ἡ ὑπαρξή μου ξυλάρμενο—σὰν ἐσᾶς—καράβι ἀναμεσίς στὸν ὠκεανὸ τοῦ πόνου, χτυπιέται βάρ-

βαρα ἀπ' τὰ ἴδια πελώρια κύματα τῆς ἀπελπισιάς, τῆς ψυχῆς ἢ ἐνά-τένιση στὸ ἴδιο ὄραμα μπροστὰ μ' εὐλάβεια γονατίζει. Καὶ τὸ δάκρυ σας εἶνε θρῆνός μου καὶ τὸ φρικτό σας γέλοιο στῶν ἄλλων τὴν ἔνοχη εὐτυχία, σαρκασμὸς γιγάντιος ἀπ' τὰ βᾶθη μου ὑψώνεται.

ᾠ, καλὰ μου ἀδέρφια... Ἀπόψε, τὴν ὥρ' αὐτή, ποῦ τὰ εἰδύλλια τῶν ἀστεριῶν, ἀπάνω στὸν οὐρανὸ, ναρκώνονται στῆς ἡδονῆς τὴν κλί-νη, κάντέ μου θέση νὰ περάσω στὸν κόσμο σας κι' ἄστε με νὰ κοιμηθῶ δίπλα στῆς κουρασμένες σας καρδιές. Σιμὰ σας, ἡ ἐσπέρα ἔχει πλά-να ὄνειρα κι' ἡ αὔρα σκορπάει ὁ-λοῦθε τῶν ἀναστεναγμῶν τὸ τρα-γοῦδι, ποῦ ἡ θλίψη πάλλει ἰσχυρὰ τὴν κραυγή της· κι' ὅλα στὴ δική σας πατρίδα εἶνε τόσο ὠραία, τό-σο ὠραία!

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΤΟ ΡΗΜΟΚΛΗΣΙ

Χτισμένο πάνω στὴν πλαγιά στὸν κοιλωτὸ τὸ βράχο τὸ ῥημοκλήσι σιωπηλὸ μέσα στὴν ἔρημιὰ μέσ' τὰ φαντάσματα καὶ στὰ θηριὰ μονάχο δίχως παπᾶ, λειτούργημα καὶ ψαλμουδιά.

Μόνο τὸ χρόνο μιὰ φορά κι' αὐτὸ γιορτάζει καὶ λαμπυρίζουν τὰ καντήλια του σὲ φῶς ὠχρό. Μεγάλ' ἡ χάρι τ' Ἁγίου, σαῦτὸν καθένας τάζει ὑγεία νὰ δώσῃ ποῦ πονεῖ, τρισάγι στὸ νεκρό!

Κι' ὅταν νυχτώσῃ σιωπηλὸ πάλι τὸ ἔρμιο μένει μὰ τὰ καντήλια του φωτοῦν πλειότερο λαμπερὰ μπρός στὴν ὠραία Πύλη του δὲς τε ὁ Ἅγιος βγαίνει πλήθια τὰ Χερουβείμ τὸν συντροφεύουν μὲ χαρά!

Λάρισα

ΘΡΟ-ΙΣ ΜΑ-ΗΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΠΠΟΔΡΟΜΟΝ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΗΣ

Ἀπὸ μίαν Διάλεξιν τοῦ κ. Δ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ

Προτοῦ εἰσέλθω εἰς τὸ θέμα τῶν ἀγῶνων, ἐπιθυμῶ ν' ἀναφέρω δύο ἱστορικὰ ἐπεισόδια, ποῦ ἀφοροῦν τὸ θεσσαλικὸν ἵππικόν, ὅπερ ὑπῆρξε περίφημον εἰς τὴν ἀρχαιότητα.

Ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἡ μᾶλλον ἐπιφανῆς οἰκογένεια τῆς ἀρχαίας Θεσσαλίας ὑπῆρξεν ὁ οἶκος τῶν Ἀλευαδῶν, ἔχων τὴν ἔδραν τοῦ ἐδῶ εἰς τὴν Λάρισαν. Ἀπὸ τοῦ 400 μέχρι τοῦ 800 περίπου π. Χ. οἱ Ἀλευάδαι καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ πόλις τῆς Λαρίσης εἶχαν ἀποκλειστικὴν τὴν ἐπιτροπὴν τῶν καθ' ὅλην τὴν Θεσσαλίαν. Ἀλλ' ἤδη περὶ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (404 π. Χ.) ἀνεφάνη εἰς τὰς Φεράς (σημερινὸν Βελεστίνον) ἡ δυναστεία τοῦ Λυκόφρονος, ὅστις καὶ ἐνίκησε τοὺς Λαρισαίους εἰς μίαν μάχην. Ἀποθανόντα τὸν Λυκόφρονα τὸν διεδέχθη εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Φερῶν ὁ υἱὸς του Ἰάσων, τὸν ὁποῖον θεωρῶ ὡς τὴν εὐγενεστέραν καὶ τὴν ἰσχυροτέραν φυσιογνωμίαν τῆς ἀρχαίας Θεσσαλίας. Ὁ Ἰάσων, ἐπιτυχὼν καὶ τὴν σύμπραξιν τοῦ Φαρσαλίου Πολυδάμαντος, ἀνηγορεύθη ταγὸς (ἀρχηγὸς) ὅλης τῆς Θεσσαλίας, ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε περιήρχετο εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν Ἀλευαδῶν καὶ τῶν συγγενῶν τῶν Σκοπαδῶν. Εἶχεν ὁ Ἰάσων στρατὸν ἄριστα κατηρτισμένον, ὅστις ἀνήρχετο εἰς 8.000 ἰππεῖς, εἰς 20.000 ὄπλιτας καὶ εἰς τόσους πελταστάς, ἦτοι ἐλαφρῶς ὀπλισμένους, ὥστε ὁ στρατός του νὰ εἶναι εἰς θέσιν νάντιπαραταχθῆ πρὸς οἰονδήποτε ἄλλον στρατὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἦτο ἀκόμη ὁ Ἰάσων σύμμαχος τῶν Θηβαίων καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἠπειροῦ Ἀλκέ-

τα καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντα τοῦ Β' καὶ ἀπέβη ἰσχυρὸς ὅσον οὐδεὶς ἄλλος τότε κατὰ πάσαν τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἠτοιμάζετο πλεον ν' ἀναλάβῃ ἐκστρατείας ἐναντίον τοῦ Περσικοῦ κράτους, τοῦ ὁποῖου τὴν κατάλυσιν ἐθεωροῦσε ἔργον εὐκατόρθωτον, ὕστερα ἀπὸ τὴν κάθοδον τῶν μυρίων τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀγησιλάου. Ἀλλ' ἡ μοῖρα ἐφθόνησε τὴν δόξαν τοῦ Θεσσαλοῦ ταγοῦ, καὶ ὁ Ἰάσων, εἰς μίαν ἐπιθεώρησιν τοῦ ἵππικοῦ του, ἐδολοφονήθη ἀπὸ ἐπτὰ νεανίσκους συνωμότης. Οἱ δορυφόροι του ἐσκοτώσαν ἐπὶ τόπου δύο ἀπὸ τοὺς δολοφόνους του. Οἱ ἄλλοι διέφυγαν ἐπιβάντες εἰς τοὺς ἵππους τῶν. Ὅπου δὲ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ἀν' ἦλθαν, ἔγειναν οἱ συνωμῶται δεκτοὶ μὲ πλείστας τιμάς, ὥστε δικαίως νὰ παρατηρῆ εἰς τὰ Ἑλληνικά του ὁ Ξενοφῶν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἰσχυρῶς ἐφοβοῦντο τὸν Ἰάσονα.

Κατὰ τὸ 336 π.χ. ἐδολοφονήθη ὁ Φίλιππος καὶ ἡ Ἑλλάς ἐταράσσετο καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους. Ὁ νεαρὸς υἱὸς του Ἀλέξανδρος, ἀνελθὼν εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον, ἔσπευσε πρῶτον εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ συνεκάλεσε τοὺς εὐγενεῖς αὐτῆς εἰς συνέλευσιν, πιθανώτατα ἐν Λαρίσῃ. Ὑπέμνησεν εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς τὴν κοινὴν καταγωγὴν ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Ἡρακλέους καὶ τὰς εὐεργεσίας τοῦ πατρὸς του. Ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ σεβασθῆ καὶ θὰ προστατεύσῃ τὰ δίκαια ἐκάστης οἰκογενείας καὶ χώρας καὶ ὅτι θὰ καταστήσῃ τοὺς Θεσσαλοὺς ἰππεῖς, ποῦ θὰ ἐκστρατεύσουν μαζύ του,

καθ' ὄλοκληρίαν μετόχους τῶν λαφύρων τοῦ Περσικοῦ πολέμου. Ὑπεσχέθη ἀκόμη, ὅτι τὴν Φθίαν, πατρίδα τοῦ κοινοῦ των γενάρχου Ἀχιλλέως, θὰ τὴν ἀπαλλάξῃ τῆς πληρωμῆς φόρων, τιμῆς ἔνεκεν. Ἡ Θεσσαλία ἔμεινε πιστὴ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. 1500 Θεσσαλοὶ ἵππεῖς, μὲ ἀρχηγὸν τὸν ἐκ Λαρίσης Ἀλευάδην Μήδιον, ἠκολούθησαν τὸν Μακεδόνα στρατηλάτην εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἀσίας ἐκστρατεῖαν του. Εἰς τὰς μάχας τοῦ Γρανικοῦ καὶ τῆς Ἴσσοῦ καὶ τῶν Γαυγαμήλων, αἱ ὁποῖαι ἦνοιξαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὰς πύλας τῆς Ἀσίας, τὸ θεσσαλικὸν ἱππικὸν ὑπῆρξε ἐφάμιλλον τῆς μεγάλῃς του φήμης. Μετὰ τὴν ἐν Ἴσσοῦ μάχην ἔστειλεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ ἔλαβε τὰ χρήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας τῶν Περσῶν. Ἀπὸ τὰ Περσικὰ αὐτὰ λάφυρα τὸ μεγαλύτερον μέρος ὠφελήθησαν οἱ ἵππεῖς τῶν Θεσσαλῶν, διότι αὐτοὶ διεκρίθησαν ἐπ' ἀνδρείᾳ εἰς τὴν μάχην. Πρὸ δὲ τῆς μάχης τῶν Γαυγαμήλων, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Δαρεῖος εἶχε παρατάξῃ ὅλην τὴν κολοσιαίαν δύναμιν τῶν Περσῶν, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεκαλέσθη ἰδιαιτέως τὴν συνδρομὴν τοῦ θεσσαλικοῦ ἱππικοῦ. Ἀπὸ τὸν Πλούταρχον παραλαμβάνω τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸν χωρίον: Καὶ ἐν ὄσῳ μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ἵππευε διὰ τῆς φάλαγγος, ἢ προτρέπων ἢ διδάσκων ἢ ἐπιβλέπων τι, εἶχεν ἄλλον ἵππον, φειδόμενος τοῦ Βουκεφάλᾳ, ὅστις ἦτο παρῆλιξ. Ὅτε δὲ ἤρχιζε τὸ ἔργον, τῷ προσήγετο ἐκεῖνος καὶ ἐπιβάς ἐπ' αὐτὸν ἤρχιζεν ἀμέσως τὴν ἔφοδον. Τότε δέ, πολλὰ εἰπὼν εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ἅμα τὸν ἐνεθάρρυναν, βοῶντες, νὰ τοὺς φέρῃ κατὰ τῶν βαρβάρων, λαβὼν τὸ ἀκόντιον εἰς τὴν ἀριττεράν, διὰ τῆς δεξιᾶς παρεκάλει τοὺς θεοὺς, εὐχό-

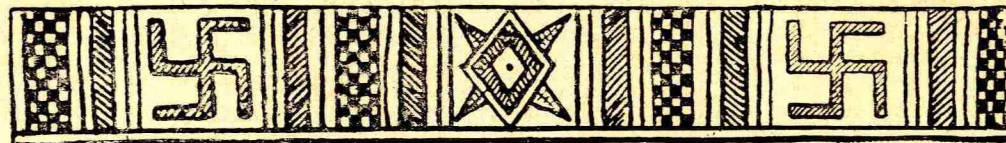
μενος, ἂν τῷ ὄντι ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Διός, νὰ βοηθήσουν καὶ νὰ ἐνισχύσουν τοὺς Ἕλληνας. Ὁ δὲ μάντις Ἀρίστανδρος, χλαμύδα φορῶν λευκὴν καὶ χρυσοῦν στέφανον ἵππευε πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐδείκνυεν αὐτὸν πετῶντα ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὀδηγοῦντα αὐτὸν διὰ τῆς πτήσεώς του κατ' εὐθείαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὥστε πολὺ ἐνεθάρρυνε τοῦτο τοὺς ὄρωντας καὶ μετὰ τόλμης καὶ πρὸς ἀλλήλους παρακινήσεως ὥρμησαν τρέχοντες οἱ ἵππεῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὡς κυμαινομένη εἶπετο ἢ φάλαγγ.

* *

Ἄλλ' ὅ,τι ἐξ ἴσου πρὸς τὴν φήμην τοῦ θεσσαλικοῦ ἱππικοῦ ἐξέχει κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἶναι καὶ ἡ κοινωνικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ λάμψις τῆς πόλεως Λαρίσης. Ἀτυχῶς οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς δὲν ἠσχολήθησαν πολὺ διὰ τὰ θεσσαλικά πράγματα. Καὶ ὑπῆρξεν ἀτύχημα, ὅτι ὁ κατὰ τὸν Α' μ. Χ. αἰῶνα περιηγηθεὶς τὴν Ἑλλάδα Πausανίας, δὲν ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Θεσσαλίαν, ἢ, ἂν τὴν περιηγήθη καὶ τὴν περιέγραψε, δὲν διεσώθη ἡ περὶ αὐτῆς συγγραφὴ του. Καὶ εἶναι ἐπίσης λυπηρόν, ὅτι καὶ ὅσα ἔργα τέχνης, ἔστω καὶ εἰς ἐρείπια διέσωσεν ὁ χρόνος, μένουν χωμένα μέσα εἰς τὸ ἔδαφος, τοῦ ὁποῖου τὴν ἐξερεῦνησεν καθιστῶ ἀπείρως δύσκολον ἢ ἐπάνω εἰς τὰ ἀρχαῖα βᾶθρα καὶ ἐρείπια οἰκοδόμησις νέων κτιρίων. Τὸ ἔδαφος αὐτὸ ἐδῶ κρύπτει ὅλην τὴν ζωὴν καὶ ὅλον τὸν λαμπρὸν πολιτισμὸν τῆς ἀρχαίας καὶ πλουσίας πόλεως.

Ἄλλὰ καὶ ὅσαι πληροφορίαι καὶ πηγαὶ εἶναι ἕως τώρα γνωσταὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ζωὴν καὶ σταδιοδρομίαν τῆς Λαρίσης μέχρι καὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, χαρακτηρίζουν ἀοκρετὰ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως ταύτης.

(Συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑ

Ἡ “ΑΘΗΝΑ,, ΚΑΙ Ἡ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ

Τὸ θαυμάσιο σωματεῖο τῆς πόλης μας τῆς «Λαϊκῆς Βιβλιοθήκης» μπαίνει στὴν ὄγδοη χρονιά τῆς δημιουργικῆς ζωῆς του, μιᾶς ζωῆς γεμιάτης ἀπὸ δράση μορφωτικὴ, καὶ γενικώτερα πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ πού δύσκολα θ' ἀναζητοῦσε κανένας σὲ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἐπαρχιακὴ πόλη.

Τὸ ἴδρυσεν καὶ τὸ διοικεῖ μιὰ ὁμάδα νέων καὶ ἐπιστημόνων μὲ ὄρεξη γιὰ δουλειὰ καὶ δράση, πού γέννησε καὶ τὸ σύλλογο τῆς «Ἀθηνᾶς» μὲ τὴν ὥραία δράση του πού ἔβαλε γιὰ ἀντικειμενικὸ καὶ ἄμεσο σκοπὸ του, τὴ δημιουργία σοβαρῆς καὶ ὑπολογίσιμης πνευματικῆς κίνησης μέσα στὴν Καρδίτσα.

Ὅταν ἱδρύθηκε ὁ σύλλογος αὐτὸς στὰ 1927 ἀριθμοῦσε λίγες ἑκατοντάδες τόμων βιβλίων καὶ διατηροῦσε ἕνα νυχτερινὸ τετρατάξιο δημοτικὸ σχολεῖο γιὰ τὰ ἄπορα καὶ φτωχὰ παιδιὰ τῆς πόλης. Ἀργότερα στὰ 1929 ὀργανώνει ἕνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα τμήματά του τὸ «Μορφωτικὸ ὄμιλο» καὶ τὸν ἐνισχύει μὲ τὰ καλλίτερα—ἀπὸ κάθε ἀποψη μορφωτικὴ κ. λ. π.—καὶ δραστηριότερα στελέχη του ἔτσι πού γρήγορα ἀρχίζει νὰ δημιουργεῖται—μὲ τίς διαλέξεις μελέτες, φιλολογικοὺς διαγωνισμοὺς καὶ γιορτές, φιλολογικῆς βραδυῆς κλπ.—μιὰ σοβαρὴ πνευματικὴ κίνηση στὴν Καρδίτσα. Στὰ 1930 ἱδρύεται

—συνέχεια τῆς ἐπιτυχοῦς δράσης τῆς—ἡ μονοτάξιος νυχτερινὴ ἐπαγγελματικὴ σχολὴ πού δίνει μὲρψοση λογιστικὴ καὶ γενικώτερα ἐγκυκλοπαιδικὴ στοὺς ἐργαζόμενους νέους πού δὲν κατόρθωσαν νὰ κάμουν βαθύτερες γυμνασιακῆς κλασικῆς σπουδῆς. Στὸ ἀναμεταξὺ τὸ δημοτικὸ γίνεται ἐξατάξιο καὶ ἡ διδασκαλία του προσαρμόζεται στὸ ἐπίσημο πρόγραμμα τοῦ Κράτους. Ἐνα χρόνο ὑστερώτερα στὰ 1931, ὁ σύλλογος ἱδρύει δυὸ καινούργια τμήματά του τὸν Καλλιτεχνικὸ καὶ Τουριστικὸ Ὅμιλο. Μὲ τὴ συνεργασία τῶν δυὸ αὐτῶν τμημάτων ὁ Σύλλογος δίνει τὴν ἐτήσια γιορτὴ του τὴν Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων τὰ «Ἀνθεστήρια» πού χάρις στὴ θεαματικότητά καὶ τὴ λαμπρότητά της προκαλεῖ Πανθεσσαλικὸ συναγεμνὸ καὶ κοντεῦει νὰ γίνῃ Πανελλήνια γιορτὴ. Ὁ Καλλιτεχνικὸς ὄμως Ὅμιλος ἔχει καὶ καθαρὰ δικό του τομέα δράσης καὶ μάλιστα ἀρκετὰ σημαντικό. Ἐχει στὸ ἐνεργητικὸ του κι' ὅλας τὰς ἐκθέσεις ζωγραφικῆς καὶ χειροτεχνίας, ὀργανώνει συχνὰ καλλιτεχνικῆς συγκεντρώσεις, διατηρεῖ μουσικὸ σχολεῖο, στὸ ὁποῖο μὲ πολὺ μικρὰ δίδακτρα διδάσκονται πολλὰ καὶ διάφορα μουσικὰ ὀργανα βιολί, μαντολίνο, πιάνο κ.λ.π., καὶ τέλος ἔχει ὀργανώσει «Παιδικὸ Θέατρο» πού ἡ ἴσαμε τώρα δράση

του, πού στεφανώθηκε μ' επιτυχίες εξαιρετικές, του επιτρέπει να έμφανίζεται με αξιώσεις σοβαρές και να συναγωνίζεται ακόμα και με τις ανάλογες οργανώσεις των Αθηνών στο είδος αυτό, απ' τις οποίες οργανώσεις δανειζεται και το όχι πλούσιο για την ώρα ρεπερτόριό του. Και για να κλείσει ο πλατύς και μεγάλος κύκλος των διαφόρων τμημάτων του καλού και κοινωφελούς αυτού σώματιού πρέπει να σημειωθεί ότι λειτουργεί μέσα στους κόλπους του έδω και δυό χρόνια τώρα Σχολή ξένων γλωσσών Γαλλικών και Γερμανικών και η οποία έχει σημειώσει αρκετές επιτυχίες διδάσκοντας κανονικά και απρόσκοπτα την εκμάθηση ξένων γλωσσών με μία σχετικά ασήμαντη επιβάρυνση των μαθητών. Με τις συχνές παραγγελίες και τις δωρεές βιβλίων έφτασε η Βιβλιοθήκη ν' αριθμεί περί τους 3500 τόμους χωρίς να υπολογίσει κανένας το πλούσιον αρχείο εφημερίδων και περιοδικών. Στη μεγάλη αυτή διαδρομή του ο Σύλλογος είχε ν' αντιμετωπίσει και σοβαρές δυσχέρειες. Και σαν να μην έφταναν οι τεράστιες οικονομικές ανάγκες που μόλις ένα μέρος σκεπάζουν οι ισχνές επιχορηγήσεις του Δήμου και του Κράτους, μια ομάδα αντιδραστικών έπεχείρησε στα 1932 να διαλύσει το λαμπρό αυτό σωματείο με την εύκολη και την άτιμη κατηγορία του μαλλιαρισμού, Αθεΐσμου κλπ.. Ο κατασυκοφαντηθείς όμως μ' αυτό τον

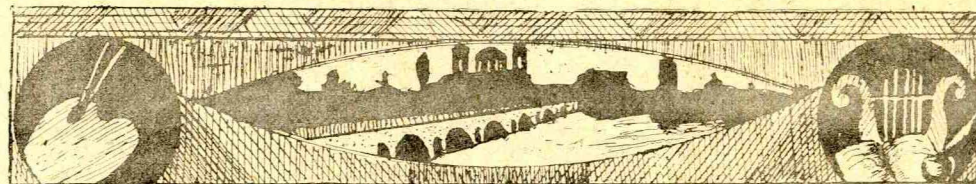
αίσχρο τρόπο σύλλογος, πού έχει έδραιώσει πιά τη θέση του στην κοινή συνείδηση βγήκε θριαμβευτής από την δοκιμαστική και διδαχτική αυτή περιπέτεια.

Με τέτοια ακατάσχετη όρμη προς τα μπρός πού 'δειξε ίσαμε τώρα ο Σύλλογος αυτός υπόσχεται πολλά παρά πολλά για το μέλλον. Δεν θά 'ταν υπερβολή να έλεγε κανένας πώς είναι κι' όλος μια πρότυπη για όλη την Ελλάδα «πνευματική έστία».

Και μάλιστα θέλουμε να πιστεύουμε ότι πολύ σύντομα θά γίνει μια τέτοια πνευματική φωλιά πού θά φωτίσει αν όχι ολάκερη την Ελλάδα τουλάχιστο τη βυθισμένη στο σκοτάδι και στην άμαθεια και γενικά τη δυστυχημένη και παραμελημένη αυτή παραγωγική γωνιά της Ελλάδας και της Θεσσαλίας.

Κι' αν δεν έγινε ακόμα τέτοια πνευματική έστία αυτό, ωφείλεται σε πολλούς λόγους, τους οποίους δεν μπορούμε να τους εξετάσουμε μέσα στα στενά πλαίσια αυτού του άρθρου, και πρό παντός την οργανωμένη αντίδραση, η οποία κινείται τώρα περισσότερο από κάθε άλλη φορά με το σκοπό να σαρώσει το ίδρυμα αυτό και κάθε σοβαρή κοινωνική και προοδευτική κίνηση μέσα στην Ελλάδα. Κι' αν δεν έγινε, το ξαναλέω, καμιά άμφιβολία δεν υπάρχει ότι προς τα κεί βαδίζει με σταθερό και γοργό βήμα.

Σ. Α.

Ο ΛΑΡΙΣΙΝΟΣ ΜΗΝΑΣ

Η ΠΝΕΜΑΤΙΚΗ & ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Η ΠΡΟΣΚΑΙΡΗ ΣΤΕΙΡΟΤΗΤΑ

Ο μήνας πού μ'ας πέρασε με τη ψυχική αγωνία της κοινωνίας, απ' τα γεγονότα της παράφρονης επαναστάσεως, δεν έχει να επιδείξει τίποτε σε πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση.—Είναι φυσικό, αφού όλες η ψυχικές και πνευματικές δυνάμεις διατεθήκανε για τη παρακολούθηση των κλαγγών των όπλων και των καπνών του έμφυλιου πολέμου.

Η επάνοδος στη ψυχική γαλήνη και στον ήρεμο ρυθμό της ζωής μας φαίνεται πώς θά βραδύνη να συντελεσθή. Ευχόμαστε να επανεύρουμε έαυτούς γρήγορα εκεί όπου η ειρηνική διαβίωση θά μας χαρίση τα πολύτιμα αγαθά μιας εύτυχησμένης ζωής κινουμένης στο στίβο της διεκδικήσεως της αληθινής προόδου και του ύψηλου πολιτισμού έξω απ' τη κόλαση των παθών και της ταπεινής διαμάχης.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΜΑΣ

Οί όπαδοί της ιδέας μας για τη πνευματική διαφώτιση του έπαρχιώτη Έλληνισμού πυκνώνουνε τις τάξεις μας. Όλοι οι νέοι Λογοτέχνες μας και Διανοούμενοι τρέχουνε και υποβοηθοῦνε υλικά και ήθικά το επίμοχτο έργο μας. Να ποῦμε

πώς είναι ο αρχικός ένθουσιασμός πού τους έμπνέει; Δεν ταιριάζει στη περίσταση γιατί με τη συνδρομή τους προχωρούμε άλματικά κι' ο ένθουσιασμός συμπυκνώνεται όλο και περισσότερο κι' αυτό είναι ένα ευχάριστο προγνωστικό. Αγωνιζόμαστε για το ξύπνημα της Έπαρχίας και θά το πετύχουμε. Και το ξύπνημα αυτό το καθωρίσαμε στο πρώτο μας φύλλο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

— Έκυκλοφόρησε το διμηνιαίο τεύχος του φιλολογικού περιοδικού «Μακεδονικές Μέρες (Γενάρης-Φλεβάρης 1935) με πλούσια κι' εκλεχτή ύλη.

— Έκυκλοφόρησε το τουριστικό περιοδικό «Έκδρομικά» του Μάρτη με πολύ ένδιαφέρουσες ύλη.

— Έκυκλοφόρησαν τα «Έλληνικά Φύλλα» του Μάρτη. Μηνιαία φιλολογική επιθεώρηση, με επίκαιρη φιλολογική ύλη.

Η άπορρόφηση της κοινής προσοχής στα θλιβερά γεγονότα του έμφυλιου σπαραγμού ήμπόδισε και μελέτες και βιβλιοκρισίες για το τεύχος μας αυτό.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΑΣΜΗΡΙΩΝ
ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΓΚΟΛΤΣΟΥ
ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ - ΛΑΡΙΣΑ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΔΡΙΚΩΝ ΠΙΛΩΝ
ΒΑΦΕΙΟΝ & ΚΑΘΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ ΔΙ' ΑΤΜΟΥ
Λ. ΜΠΕΡΤΟΛΗ
ΓΩΝΙΑ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ - ΚΟΥΜΑ
ΕΝ ΛΑΡΙΣΗ

ΕΝΑ ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ ΣΑΣ
ΓΛΥΚΑ ΣΤΑ „ΚΥΒΕΛΕΙΑ”

ΟΔΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ - ΛΑΡΙΣΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

Ειδικός Ἀφροδισιολόγος—Δερματολόγος Ἴατρος

Πλήρης ἐφαρμογή τῶν τελευταίων πορισμάτων τῆς ἐπιστήμης
καὶ ῥιζική θεραπεία τῶν Ἀφροδισίων καὶ δερματικῶν νοσημάτων.

Ὁδὸς Φαρσάλων - Λάρισα

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΡΚΙΔΗ
ΠΑΡΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ-ΛΑΡΙΣΑ

Μοντέρνο Στύλ

Φορμάρισμα Γούστο

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ

ΑΧΙΛ. Γ. ΚΑΡΑΝΑΣΙΟΣ

Χειρ. Ὀδοντίατρος

Πτυχ. Ἐθνικ. Πανεπιστημίου

9 Ὁδὸς Κομμουνδούρου Ἀριθ. 9

Δέχεται: 9-1 π.μ. καὶ 3-6 μ.μ.

ΑΝΔΡ. ΚΟΥΤΣΙΝΑΣ

ΛΑΡΙΣΑ

ΚΑΣΜΗΡΙΑ

ΜΕΤΑΞΩΤΑ

ΥΦΑΣΜΑΤΑ

ΟΙΚΟΣ ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1870

Τὸ Ἀρχαιότερον

Κατάστημα ἐν Ἑλλάδι

Ἡ χαρὰ ποὺ σαγηνεύει καὶ
γεννᾷ τὸ γυναικεῖο θέλημα
προέρχεται ἀπὸ τὸ γούστο
καὶ τὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς Καπέλ-
λου σὲ κομψὸ κεφάλι

Μόνον ἢ Καλλιτέχνις Δνις

ANNA ΣΔΟΥΓΚΑ

Κατέχει τὰ μυστικὰ

τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς

Κομψότης Ἐφαρμογὴ Ἐγούστο

ΤΙΜΑΙ ΑΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΟΙ

Ὁδὸς Ἀκροπόλεως

(Παραπλευρῶς Γραφείων «Κήρυκος»)

ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΨΙΛΙΚΑ

ΕΙΔΗ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ

Β. ΠΡΑΣΣΑ

ΤΙΜΑΙ ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΣ

*Ύψους εις τὸ ἄνω
Κατάστημα δὲ βρῆ-
τε καὶ Τουνναρικὰ
διάφορα*

ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΩΓΟΥ
ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ - ΛΑΡΙΣΑ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΑΡΤΟΠΟΙΪΑΣ ΚΟΥΛΟΥΡΟΠΟΙΪΑΣ

ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ

ΠΕΤΡΟΥ ΔΟΜΑΚΗ

Ὀδὸς Ἀσκληπιοῦ - ΛΑΡΙΣΑ
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

ΚΟΥΛΟΥΡΟΠΟΙΪΑΣ

Παξιμαδάκια Ζοζεφίνας Μπαϊκερ
Βιεννέζικα, Συμνονέικα, Βανίλλιας,
Μύρας, Γάλακτος, Κανέλλας
Ἑπταζύμου. Κουλουράκια Βανί-
λλιας, Κανέλλας, Βουτύρου

ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ

Πάστες διάφορες Γλυκὰ Ταψιῶ
Κουραμπιέδες ἀμυγδάλου, Σοκο-
λατάκια Πτι-Φοῦρ, Φρονὶ-Γλασέ
Ἀυγαλωτὰ Τσουρέκια, Κέκ
Βουτήματα - Σταφιδόψωμο

Στὸ Κατάστημα τοῦ κ.

Ν. ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΥΛΟΥ

θὰ εὑρητε ὅλα τὰ εἶδη Κυνη-
γίου, Φωτογραφικῆς, Μουσι-
κῆς, Γραμμοφῶνων, Ἐνδύσε-
ως, Ποδηλάτων, Σπόρ κ.λ.π.

ΕΙΣ ΠΛΟΥΣΙΩΤΑΤΗΝ ΣΥΛΛΟΓΗΝ
ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ 25

ΓΝΗΣΙΟΣ

ΒΡΑΖΙΛΙΑΝΟΣ ΚΑΦΕΣ

ΜΟΝΟΝ ΣΤΟΥ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΑΛΛΗ

Ἐγκαταστάσεις μηχανημά-
των τέλειαι καὶ πολυετῆς πεί-
ρα, ἐξασφαλίζουν εἰς τὴν πα-
ραγωγὴν μας ποιότητα ἔξαι-
ρητικὴν καὶ ἀπαραμίλλον γεῦ-
σιν καὶ ἄρωμα.

ΟΔΟΣ ΦΑΡΣΑΛΩΝ Ἀριθ. 17

ΧΡΥΣΟΧΟΕΙΟΝ - ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΠΟΙΕΙΟΝ

ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΕΙΟΝ

ΜΙΧ. ΔΟΥΒΛΕΤΗ

ΚΑΙ

Χ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΙΝΟΥ

ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ - ΛΑΡΙΣΑ

ΑΡΖΑΝΤΕΡΙ ΚΑΙ

ΜΠΙΖΟΥΤΕΡΙ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΗΓΓΥΗΜΕΝΗ

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ 3 3)4 ο)ο

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ: { Ὀψεως 3 1)2ο)
 { Προθεσμίας 4 1)2-6 ο)ο

Ὁ τόκος τοῦ Ταμιευτηρίου ἀρχεται ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς κατα-
θέσεως ΠΑΣΑΙ ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΗ
ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΙΝΕ ΕΞ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΗΓΓΥΗΜΕΝΑΙ
ὑπὸ τοῦ ΚΡΑΤΟΥΣ καὶ ἀπηλλαγμέναι τελῶν Χαρτοσήμου
καὶ ἐνεργοῦνται εἰς:

ΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Ἐν Ἀθήναις Ὀδὸς Πανεπιστημίου ἀριθ. 31

ΤΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Ἐν Θεσσαλονίκῃ, Ἰωαννίνοις,
Λαρίσῃ, Μυτιλήνῃ, Χανίοις, Ἡρακλείῳ, Ρεθύμνῃ, Ἀγ.
Νικολάῳ, Βάμῳ, Σέρραϊς, Δράμῃ, Ξάνθῃ, Καρδίττῃ, Ἀ-
ργινίῳ καὶ Ξυλοκάστρῳ.

ΤΑΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ: Εἰς ὅλας τὰς Ἐπαρχιακὰς πόλεις
ὅπου ὑπάρχουν ὑποκαταστήματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς
τὰ ὅποια καὶ τὴν ἀντιπροσωπεύουν.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΠΝΟΥ

ΑΔΕΛΦΩΝ Ν. ΜΑΤΣΑΓΓΟΥ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1890 - ΕΔΡΑ ΒΟΛΟΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ:

ΑΘΗΝΑΙ - ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΤΗΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 1.000.000

ΧΙΛΙΟΓΡΑΜΜΑ ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ

**ΜΙΑ ΑΚΟΜΗ
ΕΥΤΥΧΗΣ ΝΥΜΦΗ**

*ωοῦ ὀφείλει τὴν
εὐτυχίαν της*

ΣΤΗΝ ΚΡΕΜΑ

ΑΦΡΟΛΙΝΗ

ΚΑΙ ΠΟΥΔΡΑ

ΙΛΟΝΚΑ

